

muqeddes kitab

Padishahlar ikkinchi qisim

PADISHAHLAR

ikkinchi qisim

Muqeddes Kitab - Kona Ehde
(Tewrat, Zebur we Peyghemberler)
12-qisim

1950-yilidiki «Muqeddes Kitab»ning
uyghurche terjimisi hazirqi zaman
uyghur tiligha özgertildi

2013
Deslepki nusxa

www.dunyaningnuri.com

PADISHAHLAR

ikkinchi qisim

Éliya Axazyagha tenbih béridu

1 ¹ Axab ölgendin kéyin Moab Israilning itaitidin chiqip ketti. ² Emma Axazya Samariyede turghanda balixanining bir penjirisidin yiqilip chüshüp késel bolup, xewerchiler ewetip ulargha éytti: «Bérip, Eqronning Tengrisi Baal-Zébutin men toghruluq: ‹ Késilidin saqiyamdu? › dep soranglar» dédi.

³ Lékin **Xudawendinging perishtisi** tishbelik Éliyagha éyttiki: «Qopup, Samariyening padishahining xewerchilirige uchrup, ulargha éytqinki: ‹ Israilda bir Tengri bolmighini üçün Eqronning Tengrisi Baal-Zébutin sorighili barisilermu? ⁴ Uning üçün Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Sen yatqan ornungdin chüshmey, belki sheksiz ölisen›»». Éliya shuni dep ketti.

⁵ Xewerchiler uninggha yénip kelgende padishah ulardin: «Némishqa yénip keldinglar?» dep soridi. ⁶ Ular uninggha éytti: «Bir adem bizge uchrup éyttiki: ‹ Silerni ewetken padishahqa yénip bérip, uninggha: ‹ Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Israilda bir Tengri bolmighini üçün Eqronning Tengrisi Baal-Zébutin sorighili barisilermu? Uning üçün sen yatqan ornungdin chüshmey, belki sheksiz ölisen denglar›› dep éytti» dédi. ⁷ U ulardin soridiki: «Silerge uchrup bu sözlerni éytqan adem qandaq köründi?» ⁸ Ular uninggha: «U chachliq bolup, bélige bir yaghaq kemirini baghlighanidi» dep éytti. Padishah: «U bolsa tishbelik Éliya iken» dédi.

⁹ Andin bir ellik béshi bilen uning tégidiki ellik ademni uning qéshigha ewetti. Bu kishi uning qéshigha barsa, mana u özi taghning choqqisida olturidu, u uninggha: «Ey Xudaning adimi, padishah séni chüshüp kelsun deydu» dep éytti.

¹⁰ Lékin Éliya ellik béshigha: «Men Xudaning adimi bolsam, asmandin ot chüshüp sen bilen ellik adimingni köydürsun» dep jawab berdi. U haman asmandin ot chüshüp, uning özi bilen ellik adimini köydürüwetti.

¹¹ Yene bir ellik béshi bilen uning tégidiki ellik ademni uning qéshigha ewetti. U söz bashlap uninggha: «Ey Xudaning adimi, padishah séni chüshüp kelsun deydu» dep éytti. ¹² Lékin u ulargha: «Men Xudaning adimi bolsam, asmandin ot chüshüp, sen bilen ellik adimingni köydürsun» dep jawab berdi. U haman asmandin Xudaning oti chüshüp, uning özi bilen ellik adimini köydürüwetti.

¹³ Üchinchi mertiwé yene bir ellik béshi bilen uning tégidiki ellik ademni ewetti.

Bu uchinchi kelgen ellik béshi chiqip yétip kelgende, Éliyaning aldida tiz püküp uninggha yalwurup éyttiki: «Ey Xudaning adimi, méning jénim bilen séning bu ellik qulungning janliri séning közliringde eziz bolsun. ¹⁴ Mana asmandin ot chüshüp, ilgiriki ikki ellik béshi bilen ularning tégidiki ellik ellik ademlirini köydürüwetti. Lékin méning jénim séning közliringde eziz bolsun» dédi.

¹⁵ Xudawendinging perishtisi Éliyagha: «Sen qorqmay uning bilen chüshüp barghin» dédi. U qopup, uning bilen chüshüp, padishahning qéshigha béríp, ¹⁶ uninggha éytti: «Xudawende mundaq éytiduki: < Söz sorighili Israilda Xuda bolmighandek Eqronning Tengrisi Baal-Zébuttin sorighili xewerchiler ewetkining üçhün sen yatqan ornungdin chüshmey, belki sheksiz ölisen dédi» dep éytti. ¹⁷ U özi Éliya dep bergen Xudaning sözige muwapiq ölüp ketti. Uning oghli bolmighach Yehoramning özi Yehuda padishahi Yehoshafatning oghli Yehoramning ikkinchi yilida uning ornida padishah boldi.

¹⁸ Axazyaning bashqa ishliri bilen qilghan emelliri toghrisida Israil padishahlirining tarix kitablririda pütülgendur.

Éliya asman'gha kötürüliu

2¹ Xudawende Éliyani bir quyunda asman'gha alidighan waqitta Éliya bilen Élisha Gilgaldin chiqip bariwatatti. ² Éliya Élishagha éytti: «Munda qalghin, chünki Xudawende méni Beytelge ewetti». Lékin Élisha sözlep: «Tirik Xudawende bilen ant ichip, öz jéningning üstide qesem qilimenki, séni qoymaymen» dégende ular Beytelgiche chüshüp bérishiti. ³ U waqit Beyteldiki peyghember shagirtliri Élishaning qéshigha kélip, uninggha éyttiki: «Bilemsenki, Xudawende bugün xojangni béshingning üstidin kötürüp, sendin élip kétidu». U éytti: «Bilimen, lékin shük turunglar» dédi.

⁴ Éliya uninggha: «Ey Élisha, munda qalghin, chünki Xudawende méni Yérixogha ewetti» dédi. Lékin u özi: «Tirik Xudawende bilen ant ichip, öz jéningning üstide qesem qilimenki, séni qoymaymen» dep éyttsa, ular Yérixogha bériship yetti. ⁵ U waqit Yérixodiki peyghember shagirtliri Élishaning qéshigha kélip uninggha éytti: «Bilemsenki, Xudawende bugün xojangni béshingning üstidin kötürüp élip kétidu» dédi. U özi: «Bilimen, lékin shük turunglar» dédi.

⁶ Éliya uninggha éytti: «Munda qalghin, chünki Xudawende méni Iordan'gha ewetti». Lékin u sözlep: «Tengring Xudawende bilen ant ichip, öz jéningning üstide qesem qilimenki, séni qoymaymen» dégende u ikkeylen kétép bérishiti.

⁷ Emdi peyghember shagirtliridin ellik kishi béríp, yiraqtin qarap turatti. Emma u ikkeylen Iordanning boyida toxtap turdi. ⁸ Éliya öz yépinchisini élip qatlap suni ursa, su u terepke bu terepke ikkige bölünüp turup, ikkilisi quruq yerdikidek

ötüp ketti. ⁹ Ötüp ketkende Éliya Élishagha: «Men sendin élinmasta sanga qilidighinimni telep qilghin» dep éytti. «Séning rohungning ikki hessisi manga tegsun» dédi. ¹⁰ U éytti: «Bu sorighining testur. Lékin méning sendin élinishimni körüp tursang, sanga bérilidu. Bolmisa bérimeydu» dédi.

¹¹ Ular sözlishop yürgende, mana ot yalqun harwisi bilen ot yalqun atliri kélip, ularni ayridi. Shu teriqide Éliya bir quyunda asman'gha chiqip ketti. ¹² Élisha buni körüp: «Ey atam, Israilgha hem harwa hem atliqlar boldung» dep qichqardi. Andin kéyin uni yene körmidi. U öz éginini yirtip ikki pare qildi. ¹³ Andin kéyin Éliyaning chüshken yépinchisini yerdin élip, yénip kétip Iordanning léwide turup, ¹⁴ Éliyaning chüshken yépinchisini élip, suni urup: «Éliyaning Tengrisi Xudawende ne yerdidir?» dédi. Élishamu suni urghanda su u terepke bu terepke ikkige bölünüp turup, u özi ötüp ketti.

¹⁵ Yérixodiki peyghember shagirtliri nériraq turup, shuni körüp: «Éliyaning rohi Élishaning üstididir» dep uning aldigha bérip, qéshida yerge tegküdek tezim qilip, ¹⁶ uninggha éyttiki: «Mana séning xizmetkarliring arisida ellik küchlük adem bar. Bular xojangni izdigili barsun. Xudawendining Rohi uni kütürüp, taghlarning biride yaki bir wadida qoyghanmikin» dédi. Lékin u: «Héç kishi ewetmenglar» dédi. ¹⁷ Emma ular uni tola qistighandin kéyin, u xijalet bolup: «Ewetinglar» dégende ular ellik kishini ewetti. Bular üç kün'giche uni izdep bérip tapmidi. ¹⁸ U özi Yérixoda téxi turghan waqit ular uning qéshigha yénip kelginide: «« Barmanglar» dep silerge éytmidimmu?» dédi.

Élisha Yérixo shehidiki suni onglaydu

¹⁹ Sheherdiki ademler Élishagha éytti: «Xojam körgendek sheher özi obdan jaydidur, lékin su xarab bolup, yurtta tughmasliq peyda qilidu». ²⁰ U özi: «Manga yéngi qachini élip kélip, shuninggha tuz sélinglar» dégende ular undaq birini uninggha élip keldi. ²¹ U su buliqigha bérip, shuninggha tuzni sélip, éytti: «« Bu suni onglidim ölüm bilen tughmasliq uningdin yene peyda bolmaydu» dep Xudawende éytidu» dégende, ²² su Élisha éytqan sözige muwapiq onglinip, bu kün'giche shundaq bolup qaldi.

Beytelde balilar Élishani zangliq qilidu

²³ U andin kétip Beytelge chiqti. Yolda kétip barghinida sheherdin balilar chiqip, uni zangliq qilip: «Chiqib ket, ey taqir bash! Chiqip ket, ey taqir bash!» dep uninggha qichqirip turdi. ²⁴ U burulup, ulargha qarap Xudawendining namida ularni qarghighanda ikki chishi éyiq chiqip, balilardin qiriq ikkini yirti wetti. ²⁵ U andin kétip, Karmel téghigha bérip, u yerdin Samariyege yénip bardı.

Israilning padishahi Yoram Moab bilan jeng qilidu

3¹ Axabning oghli Yoram Yehuda padishahining seltenitining on sekkizinchi yilida Samariyede Israilning üstige padishah bolup, on ikki yil seltenet qildi. ² U özi Xudawendinging közlidiride yaman bolghinini qildi, lékin atisi bilen anisidek yamanliq qilmay, belki atisi yasitip qoyghan Baal süritini chiqiriwetti. ³ Emma Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurup qilghan gunahlirigha mayil bolup, shuningdin yanmaytti. ⁴ Moabning padishahi Mésha tola maldar bolup, Israilning padishahigha yüz ming qozini we yüz ming qochqarning yungini baj-xiraj béretti. ⁵ Lékin Axab ölüp ketkendin kéyin Moabning padishahi Israilning padishahigha asiyliq qildi.

⁶ U waqit Yoram padishah Samariyedin chiqip, hemme Israilni körektin ötküzdi. ⁷ Andin chiqip, Yehudaning padishahigha xewer ewetip éytquzdiki: «Moabning padishahi manga asiyliq qildi. Moab bilen soqushqili chiqamsen?» U jawab berdiki: «Chiqimen. Özüm séning özüngdek, méning xelqim bolsa séning xelqingdek bolup, méning atlirim séning atliringdeq chiqsun» dédi. ⁸ U sorap: «Qaysi yol bilen chiqayli?» dédi. U özi: «Biz Édom chölining yoli bilen chiqayli» dep jawab berdi.

⁹ Andin Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Édomning padishahigha qoshulup méngip chiqti. Lékin yette künlük yol mangghandin kéyin qoshun bilen élip kelgen haywanlar üçhün su tapalmidi. ¹⁰ Israilning padishahi söz qilip: «Way, némishqa Xudawende bu üç padishahni, Moabning qoligha chüshsun dep, jemleshtürdi?» dédi. ¹¹ Lékin Yehoshafat éytti: «Xudawendidin sorimiqimiz üçhün bu yerde Xudawendinging peyghembiri yoqmu?» dédi. Israil padishahining xizmetkarliridin biri éytti: «Éliyaning qollirigha su quyup bergen Élisha ben-Shafat bu yerde bar» dédi.

¹² Yehoshafat: «Xudawendinging sözi uningda bar» dédi. Israilning padishahi bilen Yehoshafat we Édomning padishahi uning qéshigha bardı. ¹³ Lékin Élisha Israilning padishahigha éytti: «Men bilen séning néme karing bar? Öz atangning peyghemberliri bilen anangning peyghemberlirining qéshigha barghin». Israilning padishahi éytti: «Undaq démigın. Mana Xudawende bu üç padishahni Moabning qoligha tapshurmaq üçhün jem qilghan'gha oxshaydu» dédi. ¹⁴ Élisha éytti: «Men huzurida turghan samawi qoshunlarning serdari bolghan tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, eger Yehudaning padishahi Yehoshafatni yüz-xatire qilmisam, xahi séni közge ilmay, xahi sanga qarimayttim. ¹⁵ Lékin emdi bérip, bir chang chalguchini manga élip kélinglar» dédi. Chünki herqachanki chang chalguchini chalsa, Xudawendinging qoli uning üstige kéletti.

¹⁶ U éyttiki: «« Bu wadida ora üstige ora kolanglar» dep Xudawende éytidu.

¹⁷ Chünki Xudawende mundaq éytiduki: « Xahi shamalni melum qilmay,

xahi yamghur körmisenglarmu, bu wadi sudin tolup, özünglar bilen mal we ulighinglar ichisiler». ¹⁸ Lékin Xudawende bu ishqa sel qarap, Moabni hem silerning qolunglarga béridu. ¹⁹ Siler hem mehkem sheherler bilen chongraq sheherlerni básip, hemme yaxshi derexlerni késip, hemme su bulaqlirini tindurup, hemme hosulluq étiz yerlirini tashlar bilen xarab qilisiler» dédi.

²⁰ We mana, etigende hediye qurbanliqining waqtida su Édomning teripidin kelgini bilen yurt sudin toldi. ²¹ Moabiylarning hemmisi: «Padishahlar biz bilen jeng qilghili chiqti» dep anglighanda yaragh kötüreligüdek chong bolghanlarning hemmisi bilen ulardin chongraq bolghanlarning hemmisi körektin ötüp chégrida tizilip turatti. ²² Lékin moabiylar etigende seher qopup qarisa, ularning aldidiki suning özi chiqqan künning sholisida ulargha qandek köründi. ²³ Ular: «Bu qan iken. Padishahlar urushup, bir-birini urup öltürgen'ge oxshaydu. Ey Moab emdi qopup talighin» déyishti. ²⁴ Lékin ular Israilning leshkergahigha yetkende israiliylar qopup, moabiylarni urup, öz aldidin qachurup, yurtigha kirip téxi moabiylarni urup, ²⁵ sheherlirini xarab qilip, hemme yaxshi étiz yerlirige tolghuchilik herbir esker birdin tash tashlap, hemme su bulaqlirini tindurup, hemme yaxshi derexlerni késip, Qir-Xaresettiki tashlardin bashqa héchnémini qaldurmidi. Emma salgha atquchilar sheherni aylinip salgha étip turghanda, ²⁶ Moabning padishahi jengning özige ziyade qattiq kelginini körüp, özi bilen yene yüz qilich kötürgenlerni élip, Édomning padishahigha barghili tirishti. Lékin ular baralmidi. ²⁷ Baralmasta öz ornida padishah bolidighan tunji oghlini élip, sépilning üstide uni köydüridighan qurbanliq qilip ötküzdi. U waqit qattiq qehr-ghezep Israilning üstige keldi. Shundaqki, ular uni qoyup, öz yurtigha yénip ketti.

Tul xotunning yaghi

4¹ Peyghember shagirtlirining xotunliridin biri Élishagha peryad qilip éytti: «Séning qulung bolghan méning érim öldi. Bilisenki, séning qulung Xudawendidin qorqidighan bir kishi idi. Emdi uninggha qerz bergen kishi méning ikki oghlumni qulluqqa alghili keldi». ² Élisha uninggha éytti: «Sen üçün néme qilay? Öyüngde néme bar ikenlikini manga dep bergin» dédi. ³ U éytti: «Dédikingning öyide bir koza yaghdin bashqa nerse yoqtur». U éytti: «Bérip, hemme heqemsayiliringdin quruq koza ötne alghin, lékin az tiliwalmighin. ⁴ Andin öyge kirip özüng bilen oghulliringning keynidin ishikni yépip, hemme bu kozilargha yagh quyup qoyghin. Bir koza tolghanda uni bir terepke yötkep qoyghin» dédi. ⁵ U uningdin kétip, özi bilen oghullirining keynidin ishikni yapti. Oghulliri kozilarni uninggha élip kelgende u yagh quyup berdi. ⁶ Kozilar

tolghanda oghligha: «Yene bir kozini élip kelgin» dédi. Emma u özi: «Yene koza yoqtur» dep éytti. U waqit yagh toxtap qaldi. ⁷ Andin béríp, Xudaning adimige xewer berdi. U éytti: «Béríp yaghni sétíp qerzingni tügitip qalghinini özüng bilen oghulliringning tirikchilikige ishletkin» dédi.

Shunemiy xotun we uning oghli

⁸ Bir kün Élisha Shunemge bardi. Anda bir bay xotun bar idi. U uni öz öyide nan yégili zorlidi we herqachan u yerge kelse, anda chüshüp nan yeytti. ⁹ Bir waqit u öz érige éytti: «Bu yerge pat-pat kélip turghan kishi Xudaning bir muqeddes adimi ikenliki manga melum boldi. ¹⁰ Ögzide uninggha bir kichik öy yasap, anda birdin orun-körpe, joza, kursi we shamdan qoyayli. Herqachan bizge kelse, anda chüshsun» dédi. ¹¹ Peyghember bir kün anda u öyge chüshüp qonup, ¹² öz xizmetkari Géxazigha: «Shunemlik xotunni qichqarghin» dep éytti. U uni qichqarghanda xotun uning qéshigha keldi. ¹³ Peyghember xizmetkarigha éytti: «Uninggha dep qoyghinki: «Mana biz üçün endishe qilip, bu hemme ishni qilding. Sen üçün néme qilay? Padishahqa yaki qoshun serdarigha bir erzing barmu?» Xotun éytti: «Yoqsu, men öz xelqimning arisida olturimen emesmu?» dédi.

¹⁴ U soridiki: «Uning heqqide néme qilay?» Géxazi éytti: «Mana balisi yoq, éri bolsa qéri iken» dédi. ¹⁵ U: «Uni qichqarghin» dep éytti. Uni qichqarghanda u kélip ishikte turdi. ¹⁶ Peyghember uninggha éytti: «Kélidighan yil mushu waqitta quchiqingda bir oghlung bolidu». U özi: «Yaq ey xojam, ey Xudaning adimi dédikingge bimene söz éytmighin» dédi. ¹⁷ Lékin xotun hamilidar bolup, Élisha éytqandek yene bir yilda waqit tamam bolghanda bir oghul tughdi.

¹⁸ Bala ösüp, chongraq bolghanda bir kün atisi bar yerge ormichilarning qéshigha chiqip, ¹⁹ atisigha: «Way béshim, way béshim» dep qichqardi. U öz xizmetkarigha: «Uni anisigha élip barghin» dédi. ²⁰ U uni élip, anisining qéshigha élip barghandin kéyin u anisining tizida chüsh waqtighiche olturup, öldi. ²¹ Andin anisi qopup, uni Xudaning adimining ornigha qoyup, ishikni yépip, chiqip kétip, ²² éri qichqirip éytti: «Yigitlarning biri bilen bir éshekni manga ewetkin. Xudaning adimining qéshigha aldirap bir béríp kéley». ²³ U sözlep: «Némishqa bügün uning qéshigha barisen? Xahi yéngi ay, xahi shabat küni emes» dese, u özi: «Xatirjem bolghin» dédi. ²⁴ Andin éshekni toqtutup, xizmetkarigha: «Ittik heydep men démigüche toxtimighin» dédi.

²⁵ Andin kétip béríp, Karmel téghigha yétip, Xudaning adimining qéshigha keldi. Xudaning adimi uni yiraqtin körüp, öz xizmetkari Géxazigha: «Mana u shunemlik xotun keldi. ²⁶ Yügürüp, uning aldigha béríp: «Özüng tinchliqmu? Éring tinchliqmu? Balang tinchliqmu?» dep sorighin» dédi. U özi: «Tinchliq»

dep éytti. ²⁷ Lékin u taghqa chiqip, Xudaning adimige kelgenda uning putlirini quchaqlidi. Emma Géxazi aldigha bérip, uni heydiwetkili turghanda Xudaning adimi éytti: «Uni qoyghin, chünki uning jéni perishandur. Lékin Xudawende bu ishni manga démey yoshuruptu» dédi. ²⁸ Xotun éytti: «Men xojamdin bir oghulni tilidimmu? < Manga bimene söz éytmighin» dep ilgiri démidimmu?» ²⁹ Peyghember Géxazigha éytti: «Bélingni baghlap, méning hasamni qolungda élip kétip, birkimge uchrisang, uninggha salam démigín. Birkim sanga salam qilsa, salimigha jawab yandurup bermigin. Barghanda hasamni balining yüzige qoyghin» dédi. ³⁰ Lékin balining anisi: «Tirik Xudawende bilen ant ichip, séning jéningning üstide qesem qilimenki, séni qoymaymen» dédi. U waqit u qopup, uning bilen bardí.

³¹ Lékin Géxazi ulardin ilgiri bérip, hasini balining yüzige qoyghanidi. Emma héch awaz chiqmay, héch tingshilishmu melum bolmídi. Uning üçün u yénip, peyghemberning aldigha bérip, uninggha xewer bérip: «Bala oyghanmídi» dep éytti. ³² Élisha öyge kélip körse, bala uning ornida ölük yatídu. ³³ U waqit u kirip, ikkeylenning keynidin ishikni yépip, Xudawendige dua qíldi. ³⁴ Andin qopup, uning üstige sozulup yétip, öz aghzini uning aghzigha, öz közlrini uning közlrige, öz qollirini uning qollirigha qoydi. Balining üstige shundaq yatqini bilen balining bedini issídi. ³⁵ Andin öyde u terepke bu terepke méngip yürüp, yene chiqip uning üstige sozulup yattí. U waqit bala üç mertíwe chüshkürdi. Andin bala közlrini achi. ³⁶ Peyghember Géxazini qichqirip: «Shunemlik xotunni qichqarghin» dédi. U uni qichqirip qoydi. Kelginide u uninggha: «Oghlungni alghin» dédi. ³⁷ U waqit xotun kirip, uning putlirigha chüshüp yerge tegeküdek tezím qílip, öz oghlini élip chiqip ketti.

Élisha we qazandiki taam

³⁸ Yurttá acharchiliq bolghan waqíttá Élisha Gilgalgha yénip bardí. Peyghember shagirtliri uning yénida olturghinida u öz xizmetkarigha: «Sen chong qazanni ésíp, peyghember shagirtlirigha bir taamni pishurup bergin» dep éytti. ³⁹ Ulardin biri otýash tergili sehrağa chiqip, bir xil yawa pilekni tépip, uningdin yawa xangga üzüp, étikini toldurup yénip kélip, toghrap qazan'gha saldi, chünki ular néme ikenlikini bilmídi. ⁴⁰ Andin yésun dep, ademlerge usup berdi. Lékin ular taamni yégili bashlighanda: «Ey Xudaning adimi, qazanda ölüm bar» dep qichqiriship, taamni yéyelmídi. ⁴¹ Lékin u: «Kichikkina un élip kélinglar» dep shuni qazan'gha sélip: «Xelqqe usup qoyghin yésun» dédi we mana qazanda héch zeherlik bir nerse qalmighanidi.

Yüz adem toydurulidu

⁴² Baal-Shalishadin bir adem kélip, Xudaning adimige tunji xosulning néni, yeni yigirme arpa néni bilen bir xalta kök béshini élip kelse, u özi: «Xelqqa yégili bergin» dédi. ⁴³ Lékin uning xizmetkari éytti: «Shuni yüz ademning aldida qandaq qoyalaymen?» U éytti: «Xelqqa yégili bergin, chünki Xudawende mundaq éytiduki: < Ular yep, éship qalidu» dédi. ⁴⁴ U waqit shuni ularning aldida qoyghanda ular yep, Xudawendining sözige muwapiq éship qaldi.

Arramdin kelgen qoshun serdari Naamanning saqaytilishi

5¹ Arram padishahining qoshun serdari Naaman öz xojisining aldida tola izzetlik idi, chünki uning qoli bilen Xudawende Arramgha nusret bergenidi. U jeng qilishda batur idi, lékin pése bolup qalghanidi. ² Arramiylar bir waqit talighili chiqqanda Israilning yurtidin bir yash qiz balini esir qilib élip kelgenidi. Bu özi Naamanning xotunining xizmitide turatti. ³ U öz xanimigha: «Kashki méning xojam Samariyediki peyghemberning qéshida bolsa idi. U uni péseliktin saqaytatti» dédi.

⁴ Birkim béríp xojisigha buni dep béríp: «Israilning yurtidin bolghan qiz undaq-mundaq éytti» dédi. ⁵ Arram padishahi: «Sen barghin. Men özüm Israilning padishahigha bir xet ewetimen» dep éytti. U kétép, on talant kümüş bilen alte ming shéqel altun we hem on kishilik éginni alghach béríp, ⁶ xetni Israilning padishahigha tapshurup berdi. Anda pütülgen idiki: «Bu xet sanga yetkende bilgeysenki, sen uni péseliktin saqaytqaysen dep men öz xizmetkarim Naamanni öz qéshinggha ewettim». ⁷ Israilning padishahi öz éginlirini yirtip éytti: «Men Xudamuki, kishini öltürüp tirildürgeymen. Mana u kishi manga: < Bu ademni péseliktin saqaytqin» dep xet berdi emesmu? Körünglarki, u men bilen jédel qilghili bahane izdeydu» dédi.

⁸ Lékin Xudaning adimi Élisha Israil padishahining öz éginlirini yirtqinini anglighanda padishahqa xewer ewetip éytquzdiki: «Némishqa öz éginliringni yirting? U manga kelsun. Israilda bir peyghember bar dep, uninggha melum bolsun» dédi. ⁹ Naaman öz atliri we harwiliri bilen kélip, Élishaning ishiki aldida toxtap turdi. ¹⁰ Élisha bir xewerchi ewetip, uninggha: «Béríp, Iordan deryasida yette mertewe sugha chüshkin. Undaq qilsang, éting onglinip, pakiz bolisen» dédi. ¹¹ Lékin Naaman achchiqlinip, yénip kétép éytti: «Mana u méning qéshimgha chiqip, Tengrisi Xudawendining ismini qichqirip, öz qoli bilen késel jayni silap, péselikni saqaytidu dep xiyal qildim. ¹² Demeshqning deryaliri Abana

bilen Parpar Israilning hemme suliridin ewzel emesmu? Pakiz bolmaq üçün ulargha chüshsem bolmamti?» dep achchiqlap yolgha ketti.

¹³ Lékin uning xizmetkarliri uning qéshigha béríp, uninggha söz qilip éytti: «Ey atimiz, eger peyghember sanga tes bir ish buyrugghan bolsa, qilmamting? Emma u sanga: «Sugha chömülüp pakiz bolghin» dégendin kéyin qanche oshuqraq unimaq kérek idi emesmu?» dédi. ¹⁴ Shuni dégende u chüshüp béríp, Xudaning adimining sözige muwapiq Iordan'gha yette mertiwé chömüp, pakiz boldi. Shundaqki, uning éti onglinip, yash balining étidek boldi.

¹⁵ Andin kéyin u özi hemme debdebisi bilen Xudaning adimige yénip béríp, öyige kirip, uning qéshida turup éyttiki: «Mana emdi bildimki, pütün yer yüzide Israildikidin bashqa Xuda yoqtur. Emdi öz qulungdin bir hediye qobul qilghin».

¹⁶ Lékin u özi: «Men bendisi bolghan tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, héchnémini qobul qilmaymen» dédi. U tola yalwursimu, héch qobul qilmidi.

¹⁷ Naaman éytti: «Bolmisa qulunggha topidin ikki qéchirning yüki bérilsun, chünki qulung mundin kéyin Xudawendidin bashqa tengrilerge, xahi köydüridighan qurbanliq xahi soyum qurbanliqni keltürmeydu. ¹⁸ Lékin Xudawende qulunggha bir ishni kechürsun: Xojamning özi méning qolumgha yölinip bash egmek üçün Rimmonning butxanisigha kirse, men Rimmonning butxanisida tiz püksem, Xudawende men qulunggha tiz püküshümni kechürsun» dédi. ¹⁹ U uninggha: «Aman-ésen barghin» dése, u uningdin kétip, azghina yol mangdi.

²⁰ Xudaning adimi Élishaning xizmetkari Géxazi: «Mana xojam u arramliq Naamanni uning élip kelgen nersiliridin héchnémini almay ketkili qoydi. Tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, uning keynidin yügürüp, bir nerse tapay» dep öz könglide éytti. ²¹ Shuni dep, Géxazi Naamanning keynidin yügürdi. Naaman birkimning keynidin yügürginini körüp harwidin chüshüp, uning aldigha béríp: «Hemme ish tinchliqmu?» dep soridi. ²² U éytti: «Tinchliq. Emma öz xojam méni ewetip éytiduki: «Mana emdi Efraim taghliridin peyghember shagirtliridin ikki yigit méning qéshimgha keldi. Bulargha bir talant kümüsh bilen ikki kishilik éginni bersun» dep éytti» dédi. ²³ Naaman: «Ikki talant kümüshni qobul qilghin» dep uni zorlap, ikki talant kümüshni ikki xaltigha boghip qoyup, ikki kishilik éginni chiqirip, ikki xizmetkarigha kötürgili berse, ular buni Géxazining aldida kötürip mangdi. ²⁴ Lékin dönglükke yetkende u özi ularning qolliridin nersilerni élip, öyige tiqip qoyup, ademlerni ketküzdü.

²⁵ Andin u kirip, öz xojisining qéshida turdi. Élisha uningdin: «Ey Géxazi, ne yerge béríp kelding?» dep soridi. U jawab berdiki: «Qulung héch yerge barmidi».

²⁶ U uninggha éytti: «Bir kishi harwisidin chüshüp yénip, séning aldinggha chiqqanda méning rohum sen bilen emesmidi? Emdi özüngge kümüsh bilen égin, zeytun bilen üzümzarliqlar, qoy bilen kala, xizmetkar bilen dédekler alidighan waqitmu? ²⁷ Mana Naamanning péseliki sen bilen neslingge ebedkiche

chaplishop qalidu» dédi. Shuning bilan u özi péseliktin qardek aq bolup qélip, uning qéshidin chiqip ketti.

Paltining tömüri leylep chiqishi

6¹ Peyghember shagirtliri Élishagha sözlep: «Mana séning aldingda olturidighan yérimiz bizge tar keldi. ² Iordan'gha bérip, andin herbirimiz birdin yaghach élip kélip, olturidighan bir öy yasayli» dése, u: «Béringlar» dep jawab berdi. ³ Lékin ularning biri: «Iltipat qilip, qulliring bilen barghin» dep éytti, «U bille baray» dep, ⁴ ular bilen ketti. Ular Iordan'gha yetkende derek keskili bashlidi. ⁵ Lékin ularning biri derek keskili turghanda paltining tömüri sugha chüshüp ketti. U bir qichqirip: «Way xojam, bu palta örne élin'ghanidi» dése, ⁶ Xudaning adimi: «Ne yerge chüshti?» dep soridi. U chüshken yerni körsitip berdi. U waqit u özi bir yaghach késip u yerge tashlap qoydi. Tashlighanda tömür leylep chiqti. ⁷ U: «Uni qolunggha alghin» dégende u kishi qoli uzitip uni aldi.

Élisha Arramning qoshunni padishahning aldigha apirip qoyidu

⁸ Arramning padishahi Israil bilen jeng qilatti. Öz ademliri bilen palan yerde chédir tiktürey dep, meslihet qilishqanda, ⁹ Xudaning adimi Israilning padishahigha xewer ewetip: «Palan yerge bérishtin éhtiyat qilghin, chünki arramiylar u yerge toshumaqchidur» dep éytquzdi. ¹⁰ U waqit Israilning padishahi Xudaning adimi: «Éhtiyat qilghin» dep isharet qilghan yerge kishi ewetip, anda éhtiyat qilatti. Bu ish bir-ikki bolmay, toliraq mertiwé weqe boldi. ¹¹ Bu sewebtin Arramning padishahi könglide tola biaram bolup, öz ademlirini qichqirip, ulargha éytti: «Bizningkilerning qaysisi Israil padishahining teripide iken dep, manga éytip bérelmemsiler?» dédi. ¹² Lékin xizmetkarlirining biri éyttiki: «Ey xojam, padishah undaq emes. Belki Israildiki Élisha dégen peyghember sen yatmaq öyüngde qilghan sözüngni padishahigha éytip béridu». ¹³ U éytti: «Bérip, bar yérini tépip kélinglar. Men kishi ewetip, uni tutturay» dédi. Ular: «U Dotanda bar iken» dep uninggha xewer berdi. ¹⁴ U waqit anda at bilen harwilar mangdurup, bir chong qoshunni ewetti. Ular kéchisi anda kélip, sheherni qorshiwaldi. ¹⁵ Xudaning adimining xizmetkari etigende seher qopup chiqsa, mana bir qoshun atlar we harwilar bilen sheherni qorshap turidu. Xizmetkar uninggha: «Way xojam, qandaq qilayli?» dep éytti. ¹⁶ Lékin u éytti: «Qorqmighin, mana biz bilen bolghanlar ular bilen bolghanlardin tolidur» dédi. ¹⁷ Élisha dua qilip: «Ey Xudawende, uning közlrini köreligüdek qilip achqin» dédi. U waqit Xudawende

yigitning közlrini achi, shundaqki, Élishaning chöriside pütün taghning ot yalqunidin bolghan at bilen harwilardin tolghinini kördi. ¹⁸ Arramiylar chüshüp, uning teripige kelgende Élisha Xudawendige dua qilip: «Bu xelqni korluq bilen urghin» dédi. U waqit Élisha dua qilghandek ularni korluq bilen urdi.

¹⁹ Élisha ulargha éytti: «Bu rast yol emes, rast sheher hem emes. Méning keynimdin kélinglar. Silerni izdigen ademning qéshigha bashlap baray» dep, ularni Samariyege bashlap bardı. ²⁰ Lékin Samariyege kelgende Élisha: «Ey Xudawende, bularning közlrini körgüdek qilip achqin» dédi. Xudawende ularning közlrini achqanda özining Samariyening otturisida bolghinini kördi.

²¹ Israilning padishahi ularni körgende: «Ay atam, ularni uraymu, uraymu?» dep Élishadin sorıdı. ²² U éytti: «Ularni urmaysen. Qilich we yaying bilen esir qilghanliringni urmaysen emesmu? Ularning aldida yégülük bilen ichkülük qoyghin. Ular yep-ichip, öz xojisigha yénip barsun» dédi. ²³ U waqit ulargha chong bir ash teyyar qildurup, ular taam yep-ichkendin kéyin ketkili qoydı we ular öz xojisigha yénip bardı. Andin kéyin arramiy esker toplırı Israilning yurtigha kirmeytti.

Arramning padishahi Benhadad Samariyeni qorshiwélidu

²⁴ Andin kéyin Arramning padishahi Benhadad hemme qoshunini yighip chiqip, Samariyeni qorshıdı. ²⁵ Samariyeni qorshighanda anda undaq chong acharchiliq boldıki, bir éshek kallisigha seksen shéqel kümüş we kepter mayıqining bir qachisining töttin biri besh shéqel kümüşke kéletti. ²⁶ Israilning padishahi sépilning üstide chiqip yürgende bir xotun uninggha xitab qilip éytti: «Ey xojam padishah, yardem bergin». ²⁷ U éyttiki: «Eger Xudawende sanga yardem bermise, men sanga ne yerdin yardem tapturalay, ejeba xamandinmu yaki özüm siqquchidinmu?» ²⁸ Padishah yene uningdin: «Néme derdning bar?» dep sorıdı. U éytti: «Mana bu xotun manga: <Oghlungni bergin. Bügün uni yeyli. Ete méning oghlumni yeyli» dep éytti. ²⁹ U waqit méning oghlumni pishurup yéduq. Etisi men uninggha: <Emdi sen oghlungni bergin, uni yeyli» dédim lékin u öz oghlini yoshurup qoydı» dédi.

³⁰ Padishah xotunning sözini anglap, öz éginlirini yirtip, özi sépilde yürginide xelq kördiki uning éginining ichide bedinige palas kiygenidi. ³¹ U éytti: «Eger Shafatning oggli Élishaning béshi bügün öz jayida qalsa, Xuda manga undaq qilsun, mundaq qilsun, belki shuningdin ziyade qilsun» dédi.

³² Emma Élisha öz öyide aqsaqallar bilen bille olturushqinida padishah uning qéshigha bir kishi ewetti. Lékin u xewerchi uninggha yétip barmasta Élisha aqsaqallargha éytti: «Mana bu xunxorning oggli méning béshimni kestürgili adem ewetti. Lékin xewerchi kelgende éhtiyat qilip ishikni taqap, uni

ishikte tutunglar. Mana uning keynidin kelgen xojisining qedimining awazi anglanmamdu?» dep, ³³ ular bilan sözleshkinide xewerchi uning qéshigha yétip kélip: «Mana bu bala özi Xudawende teripidin keldi. Xudawendige yene qandaq ümid baghliyalaymen?» dep éytti.

Élisha Samariyening qutquzulushi aldin éytidu

7¹ Lékin Élisha éytti: «Xudawendining sözini anglanglar. Xudawende mundaq éytiduki: ‹Ete mushu waqit bilen Samariyening derwazisida bir küre aq un bir shéqelge we ikki küre arpa bir shéqelge kélidu» dédi. ² Emma padishah qoligha yölen'gen serdar Xudaning adimige: «Xudawende asmanda penjiriler qoysimu, bu ish bolalamdu?» dep jawab berdi. U éytti: «Sen öz közliring bilen körisen, lékin shuningdin yémeysen» dédi.

³ Derwazining sirtida töt pése adem bar idi. Bular déyiship éyttiki: «Némishqa munda ölgichilik olturup qalghaymiz? ⁴ Sheherge kireyli dések, sheherde acharchiliq bolghach andamu ölimiz. Bu yerde olturasaqmu ölimiz. Qopup, arramiylarning qoshunigha ötüp kéteyli. Bizni tirik qoysa, tirik qalimiz. Bizni öltürse, öleyli. ⁵ Shuni déyiship, ular kechqurunda arramiylarning leshkergahigha barghili qopti. Leshkergahning chétige yetse, mana héch kishi yoq iken. ⁶ Chünki Xudawende arramiylarning leshkergahida harwa bilen atlarning we bir chong qoshunning shawqunini anglatqanidi. Shuni anglap, ular bir-birige éytqanidiki: «Israilning padishahi sheksiz xittiylarning padishahlorini we misirliqlarning padishahlorini bizning üstimizge chüshkili ijarige éliptu» dep, ⁷ kechqurunda qopup, chédirlirini, at bilen ésheklarini tashlap, leshkergahni shu halda qoyup, öz janlirini qutquzmaq üçün qachqanidi.

⁸ Piseler leshkergahning chétige kelgende bir chédirgha kirip, yep-ichip, andaki kümüsh bilen altunni we éginlerni élip kétip yoshurdi. Andin yénip kélip, yene bir chédirgha kirip, andaki nersilerni hem élip kétip yoshurdi. ⁹ Lékin andin bir-birige éyttiki: «Biz qilghan ish yaxshi emes. Bu kün bir xush xewerning künidur. Shük turup, etigiche saqlap tursaq, bizge yaman bolidu. Uning üçün emdi bérip, padishahning ordisida bu xewerni anglitayli» dep,

¹⁰ bérip, sheherning derwazisidiki pasibanlarni qichqirip, ulargha: «Biz arramiylarning leshkergahigha chiqsaq, mana héch adem yoq we héchbir ademning awazi anglanmay, belki at bilen éshekler baghlaqliq bolup, chédirlar baldurqidek turidu» dédi. ¹¹ Derwazidiki pasibanlar shuni élan qilip, padishahning ordisigha xewerni yetküzdi.

¹² Padishah kéchisi qopup, öz ademlirige éytti: «Arramiylar bizning toghrimizda néme meslihet qilghinini silerge dep bérey. Bizning achliq tartqinimizni bilip,

leshkergahtin chiqip, sehrada yoshuruwélip: «Israiliyalar sheherdin chiqsa, biz ularni tirik tutup, sheherge kireyli» dep oylaydu» dédi. ¹³ Lékin ademlirining biri jawab bérip éytti: «Bu yerde qalghan atlarning beshini élip, körüp baqmaq üçün kishiler eweteyli. Chünki ularning ehwali munda qalghan Israilning hemme xalayıqıdın we Israilning hemme ölüp ketken xalayıqıdın yamanraq bolmaydu» dédi.

¹⁴ U waqıt ikki harwa bilen tartidighan atlırını teyyar qıldı we padishah ularni arramiylarning qoshunining keynidin ewetip: «Chiqıp körüp béqinglar» dep buyrudi. ¹⁵ Bular ularning keynidin Iordan'ghiche bardi we mana yol her yerde arramiylar aldırıp qachqınida tashliwetken égin bilen bashqa nersilerdin tolghanıdı. Ewetilgenler yénip kélip, padishahqa shuni xewer berdi. ¹⁶ U waqıt xelq chiqıp, arramiylarning leshkergahını talıdı. Xudawende éytqandek bir küre aq un bir shéqelge we ikki küre arpını bir shéqelge keldi. ¹⁷ Emma padishah qolıgha yólen'gen serdar padishahning buyruqı bilen derwazıdın xewer alghılı qoyulghanıdı. Lékin xelq unı derwazıda putlırınıng astıda bésip qoydı we u özi Xudaning adımı padishah unınggha kelgen waqıtta éytqınıdek dessılıp öldi. ¹⁸ Chünki Xudaning adımı padishahqa: «Etimu shu waqıt bilen ikki küre arpa bir shéqelge we bir küre aq un bir shéqelge kélidu» dégenıdı. ¹⁹ Emma serdar Xudaning adımıge: «Eger Xudawende asmanda penjiriler qoysımu, bu ish bolalamdu?» dep éytsa, u özi: «Sen öz közliring bilen körisen, lékin shuningdin yémeysen» dep éytqanıdı. ²⁰ Uninggha hem undaq boldı, chünki xelq unı derwazıda depsende qılıp óltürdı.

Élishaning shunemiyy xotun'gha bergén meslihet we padishahning yardımı

8¹ Élisha özi oghlını tirildürgen xotun'gha söz qılıp: «Sen qopup, öz öy xelqing bilen bérip, qeyerde olturidighan jay tapsang, anda olturghın, chünki Xudawende acharchılıq bolsun dep buyrudi. Acharchılıq bu yurtqa hem kélip, yette yilghiche tügimey bolıdu» dédi. ² U waqıt xotun qopup, Xudaning adımı éytqandek qılıp, öz öy xelqı bilen bérip, filistiniylarning yurtıda yette yilghiche turdı.

³ Lékin yette yil ötkende xotun filistiniylarning yurtıdın yénip kélip, öz öy bilen zémını toghrisıdın padishahqa erz qilghılı bardi. ⁴ Padishah Xudaning adımınıng xızmetkari Géxazi bilen sözlıship, unınggha: «Élisha qilghan hemme chong ishlarnı manga dep bergın» dédi. ⁵ U unıng bir ölükni tirildürğınını padishahqa dep bérip turghınıda, Élisha oghlını tirildürgen xotun özi öy zémını toghrisıda padishahqa erz qilghılı keldi. Géxazi éytti: «Ey xojam padishah, Élisha oghlını

tirildürgen xotun özi shu bolup, uning oghli budur» dédi. ⁶ Padishah xotundin sorighanda u hemme weqeni uninggha dep berdi. Andin kéyin padishah uning bilen bir mehremni ewetip, éytti: «Uning hemme teelluqini yandurup, özi yurttin ketken künidin tartip bu waqitqiche yéridin chiqqan hemme hosulni hem uninggha bergüzgin» dédi.

⁷ Emdi Élisha Arram padishahi Benhadad késel yatqinida Demeshqqa keldi. «Xudaning adimi bu yerge keldi» dep padishahqa xewer bérilgende, ⁸ u özi Xazaelge: «Özüng bilen hediyele alghach Xudaning adimining aldigha bérip, uning wasitisi bilen Xudawendidin men toghruluq: «U bu késeldin saqiyidumu emesmu?» dep sorighin» dédi. ⁹ Xazael bolsa özi bilen Demeshqning hemmidin yaxshi mélidin qiriq töge yük alghach uning aldigha bérip, qéshida turup éytti: «Oghlung Arramning padishahi Benhadad méni ewetip, bu késeldin saqiyimenmu emesmu?» dep soraydu. ¹⁰ Élisha uninggha: «Bérip: «Saqiyisen» dep éytqin. Lékin Xudawende manga bildürgenki, herqandaq bolsa, ölidu» dédi.

¹¹ Xudaning adimi xijil bolghuchilik uninggha tikilip qarap, yighlighili bashlidi.

¹² Xazael: «Xojam némishqa yighlaydu?» dep soridi. U éytti: «Men séning beni-Israilgha qilidighan yaman ishingni bilimen. Sen ularning qorghanlirini köydürüp, yigitlirini qilich bilen öltürüp, ushshaq balilirini ezdürüp, hamilidar xotunlarning qérinlirini yériwétisen. Shuni bilip yighlaymen» dédi. ¹³ Xazael éytti: «Men ittek bolghan qolung kimdurmenki, undaq chong ishlarni qilghaymen». Élisha sözlep: «Xudawende manga melum qilghanki, sen Arramning padishahi bolisen» dédi.

¹⁴ U özi Élishaning qéshidin chiqip, xojisiningkige bardu. U uningdin: «Élisha sanga néme éytti?» dep soridi. «U sen toghruluq: «Saqiyidu» dep éytti» dédi.

¹⁵ Lékin etisi u uning yotqanni élip, sugha chilap, yüzige yapti. Buning bilen u öldi we Xazael uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Yehoram

¹⁶ Israilning padishahi Axabning oghli Yoramning seltenitining beshinchi yilida Yehoshafat téxi Yehudaning üstide padishah bolghan waqtda Yehoshafatning oghli Yehoram Yehudaning padishahi boldi. ¹⁷ Padishah bolghanda u ottuz ikki yashqa kirip, Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi. ¹⁸ Emma Axabning xanidani qilghandek u Israil padishahlirining yolida yürüp, Xudawendingin közlidiride yaman bolghanni qildi, chünki Axabning qizi uning xotuni idi. ¹⁹ Lékin Xudawende Dawudqa: «Sen bilen oghulliringgha ebedkiche öchmeydighan bir chiragh bérey» dégen wedisige muwapiq bendisi Dawudni xatire qilip, Yehudani xarab qilghili xalimidi.

²⁰ Uning künliride Édom Yehudaning padishahliqigha asiyliq qilib, özige bir padishah tiklidi. ²¹ U waqit Yoram hemme jeng harwiliri bilen Zairgha chiqip, özini qorshap turgan édomiylargha kéchisi hujum qilib, ularni meghlup qilib harwilarning serdarlirini urdi. Emma xelq öz öylirige qéchip ketti. ²² Lékin Édom Yehudaning itaitidin chiqip, bu waqitqiche ayrilghandur. U waqit Libna hem asiy bolup ketti.

²³ Yoramning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi bolsa Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ²⁴ Yoram öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Dawudning shehiride ata-bowiliri jayida depne qilindi.

Yehudaning padishahi Axazya

²⁵ Israilning padishahi Axabning oghli Yoramning seltenitining on ikkinchi yilida Yehuda padishahi Yehoramning oghli Axazya Yehudagha padishah boldi.

²⁶ Axazya padishah bolghanda yigirme ikki yashqa kirip, Yérusalémnda bir yil seltenet qildi. Anisi Atalya dep atilip, Israilning padishahi Omrining qizi idi.

²⁷ Axazya Axabning xanidanining yolida yürüp, Axabning xanidani qilghandek Xudawendining közlriride yaman bolghanni qildi. U hem Axabning küyoghli idi.

²⁸ U özi Axabning oghli Yoram bilen hemrah bolup, Giliyadtiki Ramotqa chiqip, Arramning padishahi Xazael bilen soqushti. Lékin arramiylar Yoramni zeximlendürdi. ²⁹ U waqit Yoram padishah Ramada arramiylarning padishahi Xazael bilen soqup, qénida arramiylardin yégen zeximliridin saqayghili Yizreelge yénip ketti. Yehudaning padishahi Yehoramning oghli Axazya Axabning oghli Yoram késel bolghach uni yoqlighili Yizreelge bardı.

Jéhu Israilning padishahi bolidu

9¹ Élisha peyghember özi peyghember shagirtlirining birini qichqirip, uninggha éytti: «Bélingni baghlap, bu yagh shéshisini qolunggha élip, Giliyadtiki Ramotqa barghin. ² U yerge yetkende Yéhu ben-Yahoshafat ben-Nimshini tépip, öyge kirip, uni bille olturushqan buraderliridin élip, ichkirki öyge bashlap kirgüzgin. ³ Andin yagh shéshisini élip, béshigha töküp: « Xudawende mundaq éytiduki: «Men séni Israilgha padishah bolushqa mesihlidim»» dégin. Shuni dep toxtimay ishikni échip, qéchip ketkin» dédi.

⁴ U waqit peyghemberning shagirti bolghan yigit kétip, Giliyadtiki Ramotqa bardı. ⁵ U yerge kelgende mana qoshunning serdarliri anda olturidu. U éytti: «Ey serdar, sanga bir sözüm bar». Yéhu: «Qaysimizgha?» dep soridi. U: «Sen özüngge, ey serdar» dédi. ⁶ U qopup, öyge kirdi. Yigit uning béshigha yaghni töküp, éytti:

«Israilning Tengrisini Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Men séni Xudawendinging qowmigha, yeni Israilgha padishah bolushqa mesihlidim. ⁷ Sen öz xojang Axabning xanidanini yoqitisen, chünki öz bendilirim peyghemberler üçhün, shundaqla Xudawendinging hemme bendilirining qéni üçhün Izabeldin intiqam alay. ⁸ Axabning hemme xanidani yoqilidu. Axabning Israildiki xanidanidin hemme erkekni, xahi kichik, xahi chong bolsa hemmisini halak qilimen. ⁹ Nebatning oghli Yerobiamning xanidanigha we Axiyaning oghli Bashaning öyige qilghandek Axabning xanidanigha qilimen. ¹⁰ Itlar Izabelni Yizreelning étiz yéride yep kétidu. Héchkim uni depne qilmaydu». Shuni dep ishikni échip, qéchip ketti. ¹¹ Yéhu öz xojisining ademlirige yénip kelgende ular uningdin soridiki: «Hemme ish tinchliqmu? Bu sarang kishi sanga némishqa keldi?» U ulargha éytti: «Shu adem bilen bergen xewerni bilisiler emesmu?» dédi. ¹² Lékin ular: «Yalghan éytmay bizge dep bergin» dése, u éytti: «Manga undaq-mundaq söz qilip: ‹ «Séni Israilning üstide padishah bolushqa mesihlidim» dep Xudawende éytidu» dep éytti» dédi. ¹³ U waqit ularning herbiri libaslrini sélip pelempeyde yéyip uninggha payandaz qilip, kanay chélip: «Yéhu padishah boldi» dep qichqirishti.

¹⁴ Andin kéyin Yéhu ben-Yahoshafat ben-Nimshi Yoramgha xiyanet qildi. U waqit Yoram bilen hemme Israil Giliyadtiki Ramotta turup, u jayni Arramning padishahi Xazaelning hujumidin saqlaytti. ¹⁵ Lékin Yoram padishah Arramning padishahi Xazael bilen soqushqanda arramiylardin yégen zeximliridin saqaymaq üçhün Yizreelge yénip barghanidi. Yéhu éytti: «Silerge yaxshi körünse, kishi Yizreelge béríp xewer bermisun dep, héchkim sheherdin qachmisun.

Padishah Yoram we padishah Axazyaning ölümi

¹⁶ Shuni dep, Yéhu harwisigha minip, Yizreelge bardı. Yoram anda késel yatqach Yehudaning padishahi Axazyani yoqlighili chüshüp barghanidi. ¹⁷ Yizreelning munarida turghan pasiban Yéhuning ademler topini körgende: «Bir top ademni körimen» dep éytti. Yoram éytti: «Bir atliq kishi ularning aldigha ewetip: ‹ Hemme ish tinchliqmu?» dep soratqin» dése, ¹⁸ bir kishi atqa minip, uning aldigha béríp: «‹ Hemme ish tinchliqmu?» dep padishah soraydu» dédi. Yéhu sözlep: «Tinchliqmu emesmu buning bilen néme karing bar? Yénip, méning keynimdin kelgin» dédi. Pasiban xewer béríp éytti: «Xewerchi ulargha yétip bardı, lékin yénip kelmeydu». ¹⁹ U waqit u yene bir atliq kishini ewetti. U yétip béríp: «‹ Hemme ish tinchliqmu?» dep padishah soraydu» dédi. Yéhu sözlep: «Tinchliqmu emesmu buning bilen néme karing bar? Yénip, méning keynimdin kelgin» dédi. ²⁰ Pasiban yene xewer béríp: «Bu hem ulargha yétip

bardi, lékin yétip kelmeydu. Ularning harwa heydishini Nimshining oghli Yéhuning heydishidek iken, chünki sarangdek heydeydu» dédi.

²¹ Yoram özi: «Harwini qétinglar» dep buyruganda uning harwisini qatti. Andin Israilning padishahi Yoram bilen Yehudaning padishahi Axazyaya herbiri öz harwisigha chiqip, Yéhuning aldigha bérip, yizreellik Nabotning étizliqida uning bilen uchrashti. ²² Yoram Yéhuni körgende: «Ey Yéhu, hemme ish tinchliqmu?» dep soridi. U éytti: «Anang Izabel buzuqchiliq qilip, shunche tola jadugerlik qilip turghuchilik qandaq tinchliq bolidu?» dédi. ²³ U waqit Yoram harwini yandurup: «Ey Axazyaya asiqliq qopti» dep Axazyayaga qichqirip qachti. ²⁴ Lékin Yéhu öz yasini qoligha élip, oq sélip Yoramning keyni teripidin uning ikki qolining ariliqigha qaritip atsa, oqyasi uning yürikidin bash tartip chiqip, u öz harwisida yiqilip chüshti. ²⁵ Yéhu öz yénidiki palwan Bidqargha éytti: «Uni élip, yizreellik Nabotning étizliqida tashlighin. Yadinggha keltürginki, men bilen sen uning atisi Axabning keynidin ulaqlinip mangghanda Xudawende uning toghrisida bu wehiyni keltürdiki: ²⁶ «Tünügün Nabotning qéni bilen uning oghullirining qénini körmidimmu?» dep Xudawende éytidu. «Mana bu étizliqida sanga yandurimen» dep Xudawende éytidu. Emdi Xudawendining shu sözige muwapiq uni élip bu yerge tashlighin».

²⁷ Yehudaning padishahi Axazyaya buni körgende baghdiki imaretning teripige qachti. Lékin Yéhu keynidin qoghlap: «Uni hem urunglar» dep buyruganda uni Yibléamdiki Gur égzilikide urdi. Lékin u Megiddoghiche qéchip anda öldi. ²⁸ U waqit uning ademliri uni harwida Yérusalémgha élip bérip, Dawudning shehiride ata-bowilirining jayida öz qebriside depne qildi. ²⁹ Axabning oghli Yoramning seltenitining on birinchi yilida Axazyaya Yehudaning üstide padishah bolghanidi.

Izabelning ölümi

³⁰ Emma Yéhu Yizreelge keldi. Izabel shuni anglap, közlidirige sürme tartip, béshini zinnetlep penjiridin qarap, ³¹ Yéhu derwazidin kirgende: «Ey Zimri, ey öz xojangni öltürgüchi, hemme ish tinchliqmu?» dep qichqardi. ³² Yéhu yüzini penjirining teripige qaritip: «Méning teripimde turidighan kim, kim bar?» dep sorisa, ikki-üch mehrem penjiridin uninggha qaridi. ³³ U: «Uni töwen'ge tashlanglar» dep buyruganda, ular uni töwen'ge tashlidi. Shundaqki, hem tamgha, hem atlirigha qéni chéchildi. U uni paymal qilip, üstidin ötüp ketti. ³⁴ Andin öyge kirip, yep-ichkendin kéyin éytti: «U melun xotundin xewer élip, uni depne qilinglar. Herqandaq bolsa, u shahzadixan idi» dédi. ³⁵ Lékin ular uni depne qilghili barsa, mana uningdin bash söngiki bilen put qolliridin bashqa héchnéme qalmaptu. ³⁶ Ular yénip kélip, bu xewerni uninggha bergende u éytti: «Bu ish Xudawende öz bendisi tishbelik Éliyaning wasitisi bilen éytqan

sözige muwapiq bolup: < Yizreelning étizliqida itlar Izabelning göshini yeydu. ³⁷ Derweqe Izabelning ölüki Yizreelning étizliqida yerge qighdek bolup qélip, héchkim: «Bu Izabel iken» déyelmeydu» dégen beja keltürüldi» dédi.

Yéhu Axabning xanidanidin qalghanlarning hemmisini öltüridu

10¹ Lékin Samariyede Axabning yetmish oghli bar idi. Yéhu Samariyege xet pütüp ewetip, Samariyening ulughliri bolghan aqsaqallargha we Axabning oghullirining baqquchilirigha yazdiki: ² «Ey öz xojanglarning oghullirini béqip harwa bilen atlar saqlap mehkem sheherde olturup yaragh tutquchilar, bu xet silerge tegkende, ³ öz xojanglarning oghulliridin hemmidin yaxshi bolup yarishidighini ilgchap, öz atisining textige olturghuzup, xojanglarning xanidani üçün soqushunglar. ⁴ Lékin ular nahayiti tola qorqup: «Mana ikki padishah uninggha zit turalmay, biz qandaq zit turalaymiz?» dep éytti. ⁵ Emma ordining üstide turghan kishi bilen sheherning serdari we aqsaqallar bilen shahzadilerni baqquchilarning özi Yéhugha xewer ewetip: «Biz séning qulliring bolup, héchkimni padishah qilmay, sen buyrughandek qilayli. Sanga néme yaxshi körünse, qilghin» dep éytquzdi.

⁶ U waqit u ulargha yene bir xet ewetip: «Eger manga mayil bolup, méning sözlirimni anglighili xalisanglar, öz xojanglarning oghullirining bashlirini kestürüp, ete mushu waqit bilen Yizreelge méning qéshimgha kélinglar» dep pütüti, chünki shahzadiler bolsa ularni baqqan sheher ulughlirining qéshida turatti. ⁷ Xet ulargha tegkende hemme yetmish shahzadilerni öltürüp, ularning bashlirini séwetlerge sélip, Yizreelge uninggha ewetti. ⁸ Bir xewerchi kélip uninggha: «Ular shahzadilerning bashlirini keltürdi» dep xewer bergende u özi: «Ular ni ikki döwe qilip, derwazining aldida etigiche qoyunglar» dep, ⁹ etigende chiqip, anda turup, hemme xelqge éytti: «Siler bigunahtursiler. Mana men özüm xojamgha asiqliq qilip, uni öltürdüm. Lékin bularning hemmisini kim öltürdi? ¹⁰ Emdi bilinglarki, Xudawendining héch sözi, yeni Xudawende Axabning xanidani toghrisidin éytqan héch söz yerge chüshmidi. Chünki Xudawende öz bendisi Éliyaning wasitisi bilen éytqan sözige muwapiq qildi» dédi. ¹¹ Andin kéyin Yéhu Yizreelde Axabning xanidanidin qalghanlarning hemmisi bilen uning ulughlirini, yéqin dostliri bilen kahinlirini héchkimni ayimay öltürdi.

¹² Andin qopup, Samariyege bardı. Yolda kétip bérip, padichilargha tewe Beyt-Ekedke yetkende, ¹³ Yéhu Yehuda padishahi Axazyaning buraderlirige uchap, ulardin: «Kimdursiler?» dep sorıdı. Ular éytti: «Biz Axazyaning buraderliri bolup, padishahning oghulliri we melikining oghulliri bilen körüşkili barimiz»

dédi. ¹⁴ U: «Ularni tirik tutunglar» dep éytqanda ularni tirik tutup, hemme qiriq ikkilisini óltürüp, Beyt-Ekedning quduqigha tashlap, ularning héchbirini qoymidi. ¹⁵ U özi u yerdin kétép barghanda uning aldigha chiqqan Yehonadab ben-Rékabqa salam qilip: «Méning könglüm séning teripingge tüz bolghandek séning könglüng tüzümü?» dédi. Yehonadab: «Derweqe tüz» dése, u «Undaq bolsa, qolungni manga bergin» dédi. U özi qolini bergende uni harwisigha élip, öz yénida jay béríp, ¹⁶ uninggha: «Men bilen kélip, Xudawende üçün qilghan gheyritimni körgin» dep uni öz harwisida olturghuzup heydeپ ketti. ¹⁷ Samariyege kelgende Samariyede Axabning xanidanidin qalghanlarning hemmisini urup óltürdi. Bu ish Xudawende Éliyagha éytqan sözge muwapiq boldi.

Yéhu Baal dégen butqa ibadet qilishni toxtitidu

¹⁸ Andin Yéhu hemme xelqni yighdurup, ulargha éytti: «Axab Baalgha az ibadet qildi, lékin Yéhu uninggha tola ibadet qilidu. ¹⁹ Uning üçün Baalning hemme peyghemberlirini, uning hemme qulliri bilen hemme kahinlirini manga qichqiringlar, héchkim kem qalmisun, chünki Baalgha chong qurbanliq qilghum bar. Herkim hazir bolmisa, ólsun» dédi. Lékin Yéhu Baal-pereslerni yoqatqili qestlep hiyle qildi. ²⁰ Andin Yéhu: «Baalgha xas bir héytini qilinglar» dep buyrusa, ular buni jakarlıdi. ²¹ Yéhu pütün Israilgha xewer bergende hemme Baal-peresliri héchbiri kem qalmay kélip, Baalning beytigel kirip bir béshidin yene bir béshighiche Baalning beytini toldurdi. ²² U özi éginlerdin xewer alghuchigha: «Hemme Baal-pereslerge ibadet éginlirini chiqirip bergin» dése, u éginlerni ulargha chiqirip berdi.

²³ Andin kéyin Yéhu bilen Rékabning oghli Yehonadab Baalning beytigel kirdi. U özi Baal-pereslerge: «Körüp béqinglarki, munda Xudawending bendiliridin héchbiri bolmay, belki yalghuz Baal-peresler bolsun» dédi. ²⁴ Ular köydüridighan qurbanliq bilen bashqa qurbanliqlarni ötküzgili kirgendin kéyin, Yéhu seksen ademni sirtida qoyup, ulargha: «Men silerge tapshurup bergen ademlerdin biri qolunglardin qutulsa, jénining ornida jan bérésiler» dédi.

²⁵ Ular köydüridighan qurbanliqni ötküzüp bolghanda Yéhu ghulam bilen palwanlarga: «Kirip, ularni urup, héchkimni chiqqili qoy manglar» dep buyrudi. Ghulam bilen palwanlar ularni qilich bisi bilen urup, ölüklirini tashqiri tashliwétip, Baalning beytining ichkirige kirip, ²⁶ butsüretlirini Baalning beytidin élip chiqip köydürdi. ²⁷ Andin Baalning tüwrükini chéqip, Baalning beytini yiqitip, uni bu kün'gichilik ewrezlerge aylاندurup qoydi. ²⁸ Yéhu shundaq qilip, Baalni Israildin chiqardi. ²⁹ Lékin Yéhu Nebatning oghli Yerobiam özi Israilni azdurghan gunahliridin özini yighmay, Beytel bilen Dandiki altun mozay süretliridin néri turmidi.

³⁰ Xudawende Yéhugha éytti: «Sen méning közlimde heq bolghinini rast qilip, Axabning xanidanigha könglümdiki hemme niyetni beja qilip pütküzgingning üçün séning oghulliring tötinchi nesligiche Israilning textide olturidu» dédi.

³¹ Lékin Yéhu pütün könglidin Israilning Tengrisi Xudawendining qanunigha muwapiq yürgili ijihat qilmidi. Chünki u özi Yerobiamning Israilni azdurghan gunahliridin néri turmidi.

³² U künlerde Xudawende Israilning yurtidin bezi parchilarni keskili bashlidi. Chünki Xazael ularni Israilning hemme zéminida urup, ³³ Iordanning sherq teripidiki pütün Giliyadning yurtini, yeni Gad, Ruben we Manassening yurtigha huchum qilip, Arnon jilghisining yénidiki Aroerdin tartip Giliyad bilen Bashanni meghlup qiliwalidi. ³⁴ Yéhuning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi we seltenitining qudriti toghrisida Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ³⁵ Yéhu öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Samariyede depne qilindi, andin oggli Yehoaxaz uning ornida padishah boldi. ³⁶ Yéhu Israilning üstide Samariyede seltenet qilghan waqti yigirme sekkiz yil idi.

Axazyaning anisi Atalyaning öltürülüşhi

11 ¹ Axazyaning anisi Atalya özi oghlining ölginini bilgende qopup, hemme shahzadilerni öltürdi. ² Padishahning oghulliri öltürülginide Yoram padishahning qizi, yeni Axazyaning hemshirisi Yehoshéba ularning arisidin Axazyaning oggli Yehoash bilen uning inikanisini tartiwélip, öltürülmisun dep, uni yatmaq öyide yoshurup qoydi. ³ Andin kéyin Xudawendining beytide uning qéshida turup, anda alte yilghiche saqlandi. Emma Atalya yurtta seltenet qilatti.

⁴ Lékin yettinchi yilda Yehoyadah kishi ewetip, sipah bilen ghulamlarning serdarlirini élip kélip, Xudawendining beytigelirigüzüp ular bilen ehde-peyman qiliship, Xudawendining beytide ulargha ant ichürüp, padishahning oghlini körsetti. ⁵ Andin ulargha buyrup éytti: «Mundaq qilinglarki, shabat künide pasibanliq qilghanliringlarning üçtin biri padishahning ordisida pasibanliq qilsun. ⁶ Üch hessenglarning biri Sur dégen derwazida we üç hessenglarning biri ghulamlarning keynidiki derwazida pasibanliq qilsun. Bu teriqide ordini saqlanglar. ⁷ Lékin shabat künide pasibanliq nöwitini qilip bolghan ikki hessenglar Xudawendining beytide padishahning qéshida pasibanliq qilsun. ⁸ Siler padishahning chöriside turup, herbiringlar yarighini qolida tutup, birkim septin ötkili qestlise, uni öltürünglar. Padishah chiqip kirse, uning bilen bolup bille yürünglar» dédi.

⁹ Serdarlar Yehoyadah kahin ulargha buyrughanning hemmisini qilip, herbiri öz ademlirini élip, hem shabat künide pasibanliq qilidighanlarni, hem shabat

künide pasibanliqtin azad bolidighanlarni alghach Yehoyadah kahinning qéshigha keldi. ¹⁰ Kahin özi Dawud padishahningki bolup Xudawending beytide saqlan'ghan neyze bilen siparlarni serdarlarga berdi. ¹¹ Ghulamlar tizilip, herbiri öz qolida yarighini tutup, beytning ong yénidin tartip beytning chep yénighiche qurban'gah bilen beytni yüzlep, padishahning chöriside turdi. ¹² Andin kéyin padishahning oghlini otturigha turghuzup, uning béshigha tajni qoyup, uninggha guwahnamini béríp, padishah bolushqa mesihlep chawak chélip: «Padishah yashisun» dep qichqirishti.

¹³ Atalya ghulam bilen xelqlerning qichqirishini anglighanda Xudawending beytge xelqning qéshigha kirip, ¹⁴ qarisa, mana padishah resimge muwapiq tüwrükning yénida turup, padishahning yénida serdarlar bilen kanaychilar tizilip, yurtning hemme xelqi xushluq qilip kanay chalidu. Shuni körüp, Atalya öz éginlirini yirtip: «Xiyamet boldi, xiyamet boldi» dep qichqardi. ¹⁵ Emma Yehoyadah kahinning özi leshkerlerni bashlighan serdarlarga: «Uni seplerning otturisdin chiqiringlar. Birkim uninggha egeshse, qilich bilen öltürülsun» dep buyrudi, chünki kahin: «U Xudawending beytide öltürülmisun» dep éytqanidi. ¹⁶ Ular uni tutup, atlar padishahning ordisigha kiridighan yolgha kelgende, anda uni öltürdi.

¹⁷ Yehoyadah: «Xudawending qowmi bolayli» dep, Xudawending we padishah bilen xelqning otturisida bir ehde tüzüp, padishah bilen xelqning otturisida hem bir ehde baghlidi. ¹⁸ Xelqning hemmisi Baalning beytge béríp, uni yiqitip, qurban'gahliri bilen butsüretlirini chéqip pare-pare qilip, Baalning kahini Matanni qurban'gahlarning aldida öltürdi. Andin kéyin kahin Xudawending beytge pasibanlar teyinlep qoydi. ¹⁹ Andin serdarlar bilen sipahlarni, ghulamlar bilen yurtning hemme xelqini özi bilen élip, padishahni Xudawending beytidin bashlap pasiban derwazisidin padishahning ordisigha kirgüzüp, uni padishahliq textige olturghuzdi. ²⁰ Yurtning hemme xelqi xush bolup, sheher tinch bolup qaldi. Ular Atalyani padishahning ordisida qilich bilen öltürgenidi.

Yehudaning padishahi Yehoash

12¹ Yehoash yette yashqa kirgende padishah boldi. ² Yéhunung seltenitining yettinchi yilida Yehoash padishah bolup, qiriq yil Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi Zibya dep atilip, Bershébadin idi. ³ Yehoash Yehoyadah kahin uning muellimi bolghan hemme künlirida Xudawending közlidiride yaxshi bolghinini qildi. ⁴ Lékin qurbanliq égziklikirini yoqatmide, belki xelq qurbanliq égziklikiride xushbuy isriq yanduratti. ⁵ Yehoash xelqge éytti: «Xudawending beytge bérilip muqeddes qilghan hemme pul, xahi her kishi

üchün toxtitilghan'gha muwapiq bérilidighan neq pul bolsa, xahi birkim köngül xushidin Xudawendining beytigi keltüridighan hemme pul bolsa,

⁶ kahinlarning herbiri shuni xezinichilerdin tapshuruwélip, buning bilen Xudawendining beytining sun'ghan yerlirini rastlap, qeyerde sun'ghan yéri bolsa onglatsun» dédi. ⁷ Lékin Yehoash padishahning seltenitining yigirme üchinchi yilida kahinlar beytning sun'ghan yerlirini téxi onglimighanidi. ⁸ U waqit Yehoash padishah Yehoyadah kahin bilen qalghan kahinlarni qichqirip, ulargha éytiti: «Némishqa beytning sun'ghan yerlirini onglimaysiler. Mundin kéyin xezinichilerdin pul tapshuruwalmay, belki beytning sun'ghan yerlirini onglimaq üchün béringlar».

⁹ Kahinlar: «Biz, xahi xelqtin pul tapshuruwalmay, xahi beytning sun'ghan yerlirini onglaydighan ishqa arilashmaymiz» dep maqullashti. ¹⁰ Emma Yehoyadah kahin bir sanduqni élip kélip, aghzigha bir töshük téship, uni qurban'gahning yénida Xudawendining beytining kiridighan yerning ong teripide qoydi. Derwazini saqlaydighan kahinlar Xudawendining beytigi keltürülgen pulning hemmisini anda qoydi. ¹¹ Ular sanduqta tola pul bolghinini körgende padishahning katipi bilen ulugh kahin beytke chiqip, Xudawendining beytidiki pulni xaltigha chigip sanap qoydi. ¹² Andin kéyin ular sanalghan pulni Xudawendining beytini onglaydighan ishlarning üstide turghuchilargha berdi. Bular bolsa pulni Xudawendining beytini onglaydighan yaghachchi bilen tamchilargha, ¹³ tashchi bilen tashtirashlar we hem Xudawendining beytining sun'ghan yerlirini onglitishqa lazim bolidighan yaghach bilen yonulghan tashlar sétiwélishe ishliwé, beytning onglitishining hemme chiqimigha berdi. ¹⁴ Lékin Xudawendining beytigi bérilgen pulgha kümüsh jawurlar, pichaqlar, qachilar, kanaylar yaki bashqa altun bilen kümüshning nersilirini Xudawendining beyti üchün etmey, ¹⁵ belki pulni ishligüchilerge bérilip, Xudawendining beytini onglitip qoydi. ¹⁶ Ishligüchilerge bermek üchün pulni tapshuruwalghan kishilerdin hésab sorimidi, chünki bular insap bilen ish qilatti. ¹⁷ Lékin gunah qurbanliqi bilen xata qurbanliqining puli Xudawendining beytigi bérilmey, kahinlargha tegdi.

¹⁸ U waqit Arramning padishahi Xazael Gatqa chiqip soqushup, uni aldi. Andin Xazael chiqip, Yérusalémgha yüzlendi. ¹⁹ U waqit Yehudaning padishahi Yehoash öz ata-bowiliri bolghan Yehuda padishahliri Yehoshafat, Yoram we Axazyia Xudawendige muqeddes qilghan hemme nerse bilen özi muqeddes qilghinini Xudawendining beyti bilen padishahning ordising xeziniliridiki hemme altun'gha qoshup, hemmisini élip, Arramning padishahi Xazaelge ewetti. Ewetse, shu özi Yérusalémdin chiqip ketti. ²⁰ Yehoashning bashqa ishliri bilen qilghan hemme emelliri bolsa Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur.

²¹ Uning xizmetkarliri uninggha xiyamet qilip, Sillaning teripidiki Millo qeleside

Yehoashni öltürdi. ²² Uni öltürgen kishiler öz xizmetkarliri bolghan Yozakar ben-Shimat bilen Yehozabad ben-Shomer idi. U ölüp, öz ata-bowilirining arisida Dawudning shehiride depne qilindi. Uning oghli Amazyra ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Yehoaxaz

13¹ Yehudaning padishahi Axazyaning oghli Yehoashning seltenitining yigirme üçinchi yilida Yéhuning oghli Yehoaxaz Samariyede Israilgha padishah bolup, on yette yil seltenet qildi. ² U özi Xudawendining közlidiride yaman bolghinini qilip, Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahlidiride yürüp, ulardin chiqmidi. ³ Uning üçün Xudawendining ghezipi Israilgha tutiship, ularni Arramning padishahi Xazaelning qoligha tapshurup, Xazaelning oghli Benhadadning qoligha berdi.

⁴ Lékin Yehoaxaz Xudawendige yalwurghanda Xudawende Israilning tenglikini körgech uninggha qulaq saldi, chünki Arramning padishahi ulargha zulum qilatti. ⁵ Xudawende Israilgha bir qutquzghuchi bergech, ular arramiylarning qolidin qutuldi. Andin kéyin Israil baldurqidek öz öyliride olturdi. ⁶ Lékin ular Yerobiam Israilni azdurghan gunahlirichin chiqmay, ularda yüretti. Ashire butini hem Samariyede turghili qoydi.

⁷ Arramning padishahi Yehudagha leshkerdin ellik atliq kishi, on jeng harwisi bilen on ming piyade eskerdin ziyadini qoymay, bashqilarni yoqitip, xamandiki topidek qilip basqanidi.

⁸ Yehoaxazning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi we uning seltenet qudriti toghrisida Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ⁹ Yehoaxaz öz ata-bowilirining arisida rahat tépip, Samariyede depne qilindi. Andin uning oghli Yoash ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Yoash

¹⁰ Yehuda padishahi Yehoashning seltenitining ottuz yettinchi yilida Yehoaxazning oghli Yoash Samariyede Israilgha padishah bolup, on alte yil seltenet qildi. ¹¹ U özi Xudawendining közlidiride yaman bolghinini qilip, Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahlirining héchbiridin chiqmay, ularda yüretti. ¹² Yoashning bashqa ishliri bilen qilghan hemme emelliri, seltenitining qudriti we Yehudaning padishahi Amazyra bilen qilghan jéngi toghrisida Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ¹³ Yoash ata-bowilirining arisida rahat tapqanda Yerobiam uning textide olturdi. Yoash Samariyede Israilning padishahlirining arisida depne qilindi.

Élishaning wapati we göridiki möjize

¹⁴ Élisha ölidighan késellikide késel bolghanda Israilning padishahi Yoash uning qéshigha kélip, uning üstide yighlap: «Ey atam, ey atam, Israilgha hem harwa hem atliqlar boldung» dep éytti. ¹⁵ Élisha uninggha: «Bir ya bilen oqyaliri élip kelgin» dédi. U uninggha bir ya bilen oqyalirini élip kelgende, ¹⁶ u Israilning padishahigha: «Qolungni yagha salghin» dep éytti. U öz qolini qoyghanda Élisha öz qollirini padishahning qollirigha qoydi. ¹⁷ Andin u éytti: «Sherq teripidiki penjirini achqin». U uni achqanda Élisha: «Atqin» dédi. Atqanda Élisha éytti: «Xudawendining nusret oqyasi, derweqe Arramning üstide nusret tapidighan oqyasidur. Arramiylarni yoqatquche Aféqta ularni urisen». ¹⁸ Andin u özi: «Oqyalarni qolunggha alghin» dégende u ularni aldi. Andin u Israilning padishahigha: «Yerge urghin» dédi. U üç mertiwé urup toxtidi. ¹⁹ Xudaning adimi uninggha achchiqlinip éytti: «Eger besh-alte mertiwé urghan bolsang, arramiylarni yoqatquche uratting. Lékin emdi arramiylarni yalghuz üç mertiwé urisen» dédi.

²⁰ Élisha ölüp, depne qilindi. Emdi her yil béshida moabiylarning talaydighan guruhliri yurtqa kiretti. ²¹ Bir kün xelq bir ölük ademni depne qilip turghanda, bir talaydighan guruhni körüp, ölükni Élishaning görige tashlidi. Ölük Élishaning ustixinigha tegkende tirilip qopup, putlirida turdi.

²² Emma Arramning padishahi bolsa Yehoaxazning hemme künliride Israilgha zulum qilatti. ²³ Lékin Xudawende ulargha méhribanliq bolup merhemet qilip, Ibrahim, Ishaq we Yaqubqa baghlighan ehdisi üçün ulargha iltipat qilip, ularni téxi halak qilip öz yüzidin tashlighili xalimidi. ²⁴ Emma Arramning padishahi Xazael öldi we oghli Benhadad uning ornida padishah boldi. ²⁵ Andin kéyin Yehoaxazning oghli Yoash Xazaelning oghli Benhadadtin shu özi uning atisi Yehoaxazdin jengde alghan sheherlerni yanduruwaladi. Üç mertiwé Yoash uni urup, Israilning sheherlirini yanduruwaladi.

Yehudaning padishahi Amazy

14¹ Israilning padishahi Yehoaxazning oghli Yoashning seltenitining ikkinchi yilida Yehoashning oghli Amazy Yehudagha padishah boldi. ² U padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisi Yéhowaddan dep atilip, Yérusalémdin idi. ³ Amazy Xudawendinging közlidirde yaxshi bolghinini qilatti, lékin atisi Dawudtek qilmay, belki her ishta atisi Yoash qilghandek qilatti. ⁴ Chünki qurbanliq égzikliri yoqitilmidi, belki xelq égziklerde qurbanliq qilip, xushbuy isriq yanduratti. ⁵ Seltenet uning qolida muqim bolghanda atisi padishahni öltürgen xizmetkarlirini tutup öltürdi. ⁶ Lékin ata oghli üçün öltürülmisun yaki oghul atisi üçün öltürülmisun, belki herbiri öz gunahi üçün ölsun dep, Musaning qanun kitabida Xudawendinging pütülgen emrige muwapiq qatilliq qilghuchilarning balilirini öltürmidi.

⁷ U özi shor wadisida édomiyarlardin on mingni urup, jeng qilip Sélani élip, bu kün'giche atalghandek uni Yoqteel dep atidi.

⁸ Andin kéyin Amazy Israilning padishahi Yoash ben-Yehoaxaz ben-Yéhuning qéshigha elchi ewetip, éytquzdiki: «Kélip soqushayli». ⁹ Lékin Israilning padishahi Yoash Yehudaning padishahi Amazyagha kishi ewetip éytquzdiki: «Liwandiki tiken bolsa Liwandiki kédir derixige xewer ewetip: « Öz qizingni oghlumgha xotunluqqa bergin» dep éytquzdi. Lékin Liwanning bir yawa haywani ötüp kétép, tikenni dessiwetti. ¹⁰ Sen Édomni urup, könglünde mutekebbur boldung. Emdi pexirlinip, öyde qalghin. Némishqa özüngge nuqsan keltürüp, özüngni we özüng bilen Yehudani balagha keltürisen?» dédi.

¹¹ Emma Amazy qulaq salmighanda Israilning padishahi Yoash chiqip, u özi bilen Yehudaning padishahi Amazy Yehudagha tewe zémini bolghan Beyt-Shemeshte uchriship soqushti. ¹² Lékin Yehudaning ademliri Israilning ademliridin shikeste yep, herbiri öz öyige qéchip ketti. ¹³ Israilning padishahi Yoash Beyt-Shemeshte Yehudaning padishahi Amazy ben-Yehoash ben-âxazyani esir qilip, Yérusalémgha bérp, Yérusalémning sépilidin Efraim derwazisidin tartip burjek derwazisighiche töt yüz gezlik miqdarini yiqitip, ¹⁴ Xudawendinging beyti bilen padishahning ordisidiki hemme altun bilen kümüşni we hemme qachilarni talap, képiller élip, Samariyege yénip ketti.

¹⁵ Yoashning bashqa ishliri bilen qilghan emelliri, seltenitining qudriti we Yehudaning padishahi bilen qilghan jeng toghrisida Israilning padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ¹⁶ Yoash öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Samariyede Israilning padishahlirining jayida depne qilindi. Andin oghli Yerobiam uning ornida padishah boldi. ¹⁷ Yehudaning padishahi Yehoashning oghli Amazy bolsa Israilning padishahi Yehoaxazning oghli Yoash ölgendin kéyin on besh yil tirik turdi.

¹⁸ Amazyaning bashqa ishliri toghrisida Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ¹⁹ Yérusalémda uninggha suyiquest qilin'ghach u özi Lakishqa géchip ketti. Lékin ular uning keynidin Lakishqa kishi ewetip, anda uni öltürdi. ²⁰ Andin uni atlargha artip, Yérusalémgha élip bardı. U özi Yérusalémda öz ata-bowilirining arisida Dawudning shehiride depne qilindi. ²¹ Yehudaning hemme xelqi on alte yashta bolghan Azaryani élip, uni atisi Amazyaning ornida padishah qildi. ²² Uning atisi öz ata-bowilirining arisida rahet tapqandin kéyin, u Élatni yasap Yehudagha yene tewe qildi.

Israilning padishahi Yerobiam

²³ Yehuda padishahi Amazyaning oghli Yehoashning seltenitining on beshinchi yilida Israilning padishahi Yoashning oghli Yerobiam padishahlik qilghili bashlap Samariyede qiriq bir yil seltenet qildi. ²⁴ U özi Xudawending közlrinde yaman bolghinini qilip, Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahlirining héchbiridin chiqmıdı. ²⁵ U özi Israilning Tengrisi Xudawende öz bendisi gat-xeferlik Yunus ben-Amittay peyghemberning wasitisi bilen éytqan sözige muwapiq Xamatqa baridighan yoldin tartip tüzlenglik déngizighiche Israilning baldurqi yerlirini tartiwaldi. ²⁶ Chünki Xudawende Israilning nahayiti qattiq bolghan tenglikini, xahi kichikning, xahi chongning ehwali qalmay, Israilda xalas qilghuchi tépilmighinini kördi. ²⁷ Xudawende: «Israilning ismini asmanning tégide yoqatmaymen» dep, Yoashning oghli Yerobiamning qoli bilen ularni qutquzdi.

²⁸ Yerobiamning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi, seltenitining qudriti bilen uning jengliri we baldur Yehudagha tewe bolghan Demeshq bilen Xamatni yanduruwalghini toghrisida Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur.

²⁹ Yerobiam öz ata-bowiliri Israil padishahlirining arisida rahet tapqanda oghli Zekarya uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Azarya

15¹ Israilning padishahi Yerobiamning seltenetning yigirme yettinchi yilida Amazyaning oghli Azarya Yehudagha padishah boldi. ² On alte yashqa kirgende padishah bolup, Yérusalémda ellik ikki yil seltenet qildi. Uning anisi Yekolya dep atilip, Yérusalémdin idi. ³ Azarya öz atisi Amazyana qilghandek Xudawending közlrinde yaxshi bolghanni qilatti. ⁴ Lékin qurbanliq égzikliri yoqitilmıdı, belki xelq égziklerde qurbanliq qilip, xushbuy isriq yanduratti. ⁵ Emma Xudawende padishahni uning wapat künigiche péselikke muptila

qilgach, u xas bir öyde olturatti we padishahning oghli Yotam uning öyidin xewer élip, yurtning xelqige höküm qilatti. ⁶ Azaryaning bashqa ishliri bilen qilghan emelliri toghrisida Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ⁷ Azarya öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, ata-bowilirining arisida Dawudning shehiride depne qilindi. Andin oghli Yotam uning ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Zekarya

⁸ Yehuda padishahi Azaryaning seltenitining ottuz sekkizinci yilida Yerobiamning oghli Zekarya Samariyede Israilgha padishah bolup, alte ay seltenet qildi. ⁹ U özi ata-bowiliri qilghandek Xudawendining közlidiride yaman bolghinini qilip, Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahliridin chiqmidi. ¹⁰ Emma Yabeshning oghli Shallum uninggha xiyamet qilip, uni qowmning aldida urup öltürüp, uning ornida padishah boldi.

¹¹ Zekaryaning bashqa ishliri Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur.

¹² Xudawende Yéhugha: «Séning oghulliring tötinchi nesilgiche Israilning textide olturidu» dep éytqan söz buning bilen beja keltürüldi.

Israilning padishahi Shallum

¹³ Yabeshning oghli Shallum Yehuda padishahi Azaryaning seltenitining ottuz toqquzinchi yilida padishah bolup, Samariyede bir ayghiche seltenet qildi. ¹⁴ Chünki gadiyning oghli Menaxém Tirzadin chiqip, Samariyege kélip, Yabeshning oghli Shallumni Samariyede urup öltürüp, uning ornida padishah boldi.

¹⁵ Shallumning bashqa ishliri bilen qilghan xiyamet toghrisida Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ¹⁶ Andin kéyin Menaxém Tipsah bilen andaki hemmisini weyran qilip, Tirzadin tartip uninggha tewe zéminini urdi. Ular derwazini achmighini üçün sheherni urup, andaki hamilidar xotunlarning qérinlirini yériwetti.

Israilning padishahi Menaxém

¹⁷ Yehuda padishahi Azaryaning seltenitining ottuz toqquzinchi yilida gadiyning oghli Menaxém Israilgha padishah bolup, Samariyede on yil seltenet qildi. ¹⁸ U özi Xudawendining közlidiride yaman bolghinini qilip, pütün ömride Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahliridin chiqmidi. ¹⁹ Emma Assurning padishahi Pul yurtqa kiriwalidi. U waqit Menaxém, u manga yarem

bérip padishahliqni qolumda muqim qilsun dep, Pulgha ming talant kúmüş berdi. ²⁰ Menaxém Assurning padishahigha béridighan pulni Israilning hemme bay kishilirige chéchip herbirige ellik shéqel kúmüşni qoydi. Andin Assurning padishahi yurtta qalmay, yénip kettti.

²¹ Menaxémning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. .

Israilning padishahi Péqahya

²² Menaxém öz ata-bowilirining arisida rahet tapqanda oghli Péqahya uning ornida padishah boldi. ²³ Yehuda padishahi Azaryaning seltenitining ellikinchi yilida Menaxémning oghli Péqahya Samariyede Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. ²⁴ U özi Xudawendining közliride yaman bolghinini qilip, Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahliridin chiqmidi. ²⁵ Emma uning serdari Péqah ben-Rémalyahu xiyamet qilip, Argob bilen Arye we giliyadiq ellik kishini özige hemrah qilip, Samariyediki padishah ordisida uni urup öltürüp, ornida padishah boldi.

²⁶ Péqahyaning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur.

Israilning padishahi Péqah

²⁷ Yehuda padishahi Azaryaning seltenitining ellik ikkinchi yilida Rémalyahuning oghli Péqah Samariyede Israilgha padishah bolup, yigirme yil seltenet qildi. ²⁸ U özi Xudawendining közliride yaman bolghinini qilip, Nebatning oghli Yerobiam Israilni azdurghan gunahliridin chiqmidi. ²⁹ Israil padishahi Péqahning zamanida Assurning padishahi Tiglat-Pilesér kélip, Iyon, Abel-Beyt-Maaka, Yanoah, Qadésh, Xazor, Giliyad we Galiliyeni, yeni Naftalining pütün yurtini élip, xelqni esir qilip Assurgha élip bardi. ³⁰ Élaning oghli Hoshiya Rémalyahuning oghli Péqahqa xiyamet qilip, Azaryaning oghli Yotamning yigirminchi yilida uni urup öltürüp, ornida padishah boldi.

³¹ Péqahning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur.

Yehudaning padishahi Yotam

³² Israil padishahi Rémalyahuning oghli Péqahning seltenitining ikkinchi yilida Uzziyaning oghli Yotam Yehudagha padishah boldi. ³³ U padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. Uning anisi

Yérusha dep atilip, Sadoqning qizi idi. ³⁴ Yotam öz atisi Uzziya qilghandek Xudawendining közlidirde yaxshi bolghinini qilatti. ³⁵ Lékin qurbanliq égzizlikliri yoqitilmidi, belki égzizliklerde qurbanliq qilip, xushbuy isriq yanduratti. U özi Xudawendining beytidiki égzit derwazini yasap qoydi.

³⁶ Yotamning bashqa ishliri bilen qilghan emelliri Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ³⁷ U waqit Xudawende Arramning padishahi Rézin bilen Rémalıyahuning oghli Péqahni Yehudagha qarshi ewetkili bashlidi. ³⁸ Yotam öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, ata-bowilirining jayida atisi Dawudning shehiride depne qilindi. Andin oghli Ahaz uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Ahaz

16¹ Rémalıyahuning oghli Péqahning seltenitining on yettinchi yilida Yotamning oghli Ahaz Yehudagha padishah boldi. ² Ahaz padishah bolghanda yigirme yashqa kirip, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. U öz atisi Dawudtek qilmay, belki Tengrisi Xudawendining közlidirde yaman bolghinini qilip, ³ Israilning padishahlirining yolida yüretti. Hetta Xudawende beni-Israilning aldidin heydep chiqarghan taipilerning yirginchlik ishligirigha muwapiq öz oghlini ottin ötküzüp köydürüp, ⁴ égzit yerlerde, dönglüklerde we hemme kök derexlerning tégide qurbanliq qilip, xushbuy isriq yanduratti. ⁵ U waqit Arramning padishahi Rézin bilen Israilning padishahi Rémalıyahuning oghli Péqah jeng qilghili Yérusalémgha chiqip, Ahazni qorshidi. Lékin ular uni meghlup qilalmidi.

⁶ Ushbu waqit Arramning padishahi Rézin Élatni yene tartiwélip, yehudiylarni Élattin heydiwetti. Andin arramiylar Élatqa kélip, anda bu kün'giche olturmaqta.

⁷ Lékin Ahaz Assurning padishahi Tiglat-Pileserge elchiler ewetip, éytquzdiki: «Men séning qulung bilen oghlung bolimen. Manga hujum qilghan Arramning padishahi bilen Israilning padishahidin méni qutquzghin». ⁸ Shuni éytquzup, Ahaz Xudawendining beytidiki we padishahning ordididining xezinisidiki kümüş bilen altunni élip, hediye qilip Assurning padishahigha ewetti. ⁹ Assurning padishahi uning sözige unidi. Unap, Assurning padishahi Demeshqge chiqip, uni meghlup qilip, xelqni esir tutup Kirge élip béríp, Rézinni öltürdi.

¹⁰ Emma Ahaz padishah Assurning padishahi Tiglat-Pileser bilen körüshkili Demeshqge bardı. Ahaz padishah Demeshqning qurban'gahini körgende qurban'gahning teswirini sizdurup, uning yasilishining tamam oxshashliqida bir nemune etküzüp, Uriya kahin'gha ewetti. ¹¹ Andin kéyin Uriya kahin Ahaz padishah Demeshqtin uninggha ewetken hemme nusxilirigha muwapiq bir qurban'gahni yasidi. Ahaz padishah Demeshqtin yénip kelmeste Uriya kahin uni

teyyar qilganidi. ¹² Padishah Demeshqtin yénip kélip, qurban'gahni körgende padishah qurban'gahqa bérip üstige chiqip, ¹³ köydüridighan qurbanliqini köydürüp, hediye qurbanliqini ötküzüp, ichkülük qurbanliqini ötküzüp, shükür qurbanliqining qénini qurban'gahqa chéchip qoydi. ¹⁴ Lékin Xudawendining huzuridiki mis qurban'gahini beytning aldidin élip, yéngi qurban'gah bilen Xudawendining beytining otturisdiki jaydin yötkep, yéngi qurban'gahning shimal teripide qoydurdi. ¹⁵ Ahaz padishah Uriya kahin'gha buyrup éytti: «Chong qurban'gahta etigenning köydüridighan qurbanliqi bilen axshamning hediye qurbanliqini, padishahning köydüridighan qurbanliqi bilen uning hediye qurbanliqini, hemme yurt xelqining köydüridighan qurbanliqi bilen ularning hediye qurbanliqini we hem ichkülük qurbanliqini köydürüp, köydüridighan qurbanliqi bilen soyum qurbanliqlarning hemme qénini qurban'gahqa chachqin. Lékin mis qurban'gahi soal qilmiqim üçün bolsun» dédi. ¹⁶ Uriya kahin Ahaz padishah buyrug'haning hemmisini qildi. ¹⁷ Ahaz padishah das tegliklirining girweklirini ajritip, das teglikliridin daslarni élip, mis kölini uning tégidiki mis uy süretliridin kötürüp, tash taxtaylik bir meydan'gha qoydurdi. ¹⁸ Beytning yénida yasalghan shabat yoli dégen leqme yoli bilen padishah kiridighan tashqiriqi yolini Assur padishahi jehitidin Xudawendining beytining ichige aldurdi. ¹⁹ Ahazning qilghan bashqa ishliri bolsa Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ²⁰ Ahaz öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, ata-bowilirining jayida Dawudning shehiride depne qilindi. Andin oghli Xizqiya uning ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Hoshiya — Israilning esir bolup Assurgha élip kétilishi

17¹ Yehuda padishahi Ahazning seltenitining on ikkinchi yilida Élaning oghli Hoshiya Samariyede Israilgha padishah bolup toqquz yil seltenet qildi. ² U özi Xudawendining közlidiride yaman bolghinini qilatti. Lékin uningdin ilgiri ötken Israilning padishahliridek yamanliq qilmaytti. ³ Assurning padishahi Shalmaneser uninggha qarshi chiqqanda Hoshiya uninggha boyun sunup, uninggha baj-xiraj béridighan boldi. ⁴ Emma Assurning padishahi Hoshiyaning xiyaret qilghinini kördi. Chünki u özi Assurning padishahigha yildiki baj-xirajni bermey, Misirning padishahi Sogha elchiler ewetti. Uning üçün Assurning padishahi uni solap qoyup, zindanda baghlaqliq saqlidi. ⁵ Andin Assurning padishahi chiqip, pütün yurtni kézip, Samariyeni üç yilghiche qorshap turdi. ⁶ Hoshiyaning seltenitining toqquzinchi yilida Assurning padishahi Samariyeni élip, Israilni Assurgha élip kétip, Gozandiki Xabor deryasining yénida bolghan Xalahta we Médiyaning sheherliride olturghuzup qoydi.

Israilning gunahliri we jazalinishi

⁷ Beni-Israil ularning özini Misirning padishahi Firewning qolidin qutquzup, Misir yurtidin chiqarghan Tengrisi Xudawendige gunah qilip, bashqa tengrilerdin qorqup, ⁸ Xudawende beni-Israilning aldidin heydiwetken taipilerning qanunlirida yürüp, Israilning padishahliri buyrughan qanunlarga emel qilghanidi. ⁹ Beni-Israil Tengrisi Xudawendige qarshi yoshurun nalayiq ishlar qilip, xahi pasibanliq munarlarda bolsa, xahi mehkem sheherlerde bolsa, öz hemme sheherliride qurbanliq égzlikler yasap, ¹⁰ hemme égz dönglüklerde we hemme kök derexlerning tégide Ashire süretliri turghuzup, ¹¹ Xudawende ularning aldidin chiqarghan taipiler qilghandek hemme qurbanliq égzliklerde xushbuy isriq yandurup, yaman ishlar qilip, Xudawendining ghezipini keltürüp, ¹² Xudawende bu ishlar toghrisidin ulargha: «Undaq qilmanglar» dégen bolsimu, butlarga ibadet qilghanidi. ¹³ Xudawende öz hemme peyghemberliri bilen hemme rohiy körünüş körgüchilirining wasitisi bilen, hem Israilni, hem Yehudani qorqutup: «Yaman yolliringlardin yénip, emr bilen qanunlirimni tutup, men bendilirim peyghemberlerning wasitisi bilen ata-bowiliringlarga buyrup silerge ewetken pütün qanun'gha muwapiq yürünglar» dep éytqanidi. ¹⁴ Lékin ular anglighili unimay, öz Tengrisi Xudawendige ishenmigen ata-bowiliri qilghandek öz boyunlirini qattiq qilip, ¹⁵ uning qanunlirini tashlap, özi ularning ata-bowiliri bilen baghlighan ehde bilen ulargha bergen shahadetni terk qilip, Xudawende: «Ulardek qilmanglar» dep buyrughan bolsimu, özining chörisidiki taipilerge egiship, bihude ishlarni qilip, inawetsizlikke buruldi. ¹⁶ Ular öz Tengrisi Xudawendining hemme buyruqlirini qoyup, qoyma süretlerni, yeni ikki mozayni qoydurup, Ashire butlar qildurup, asmanning hemme qoshunigha bash éqip Baalgha ibadet qilip, ¹⁷ öz oghul bilen qizlirini ottin ötküzüp, jadugerlik ishlitip, palchiliq qilip, Xudawendining neziride yaman bolghan ishni qilghili özini sétip, uning ghezipini keltürdi. ¹⁸ Uning üçün Xudawende Israilgha tola achchiqlap, ularni öz neziridin tashlidi. Shundaqki, yalghuz Yehudaning qebilisidin bashqa héchqaysisi qalmidi. ¹⁹ Lékin Yehuda hem öz Tengrisi Xudawendining emrini tutmay, Israil toxtatqan qanunlarda yürüdi.

²⁰ Uning üçün Xudawende Israilning hemme uruq-ewladini ret qilip, tenglikke sélip, talighuchilarning qoligha tapshurup, ularni öz neziridin tashlap, ²¹ Israilni Dawudning xanidanidin ajritiwaldi. Ular Nebatning oghli Yerobiamni padishah qilghanda Yerobiam Israilni Xudawendining yolidin yandurup, ularni éghir gunah qilghili azdurdi. ²² Chünki beni-Israil Yerobiamning qilghan hemme gunahlirida yürüp, ulardin yanmaytti. ²³ Uning üçün Xudawende öz bendiliri peyghemberlerning wasitisi bilen éytqandek Israilni öz neziridin néri qildi. Bu sewebtin Israil öz yurtidin Assurgha yökkip, anda bu kün'giche turup qaldi.

Samariyege élip kélín'gen we makan tutqan taipiler

²⁴ Emma Assur özi Babil, Kut, Iwwa, Xamat we Sefarwayimdin xelqni yötkep, Israilning ornida Samariyening sheherliride olturghuzdi. Ular Samariyege igidarchiliq qilib sheherliride olturdi. ²⁵ Ular anda olturghanda Xudawendidin qorqmighini üçhün Xudawende ularni yirtidighan shirlarni ularning arisigha ewetti. ²⁶ Uning üçhün ular Assurning padishahigha xewer bérip éyttiki: «Sen yötkep, Samariyening sheherliride olturghuzghan taipiler yurtning Tengrisining ibaditini bilmeydu. Bu sewebtin u özi ularning arisigha shirlar ewetti. Mana bular ularni öltüridu».

²⁷ U waqit Assurning padishahi buyrup: «Siler u yerdin keltürgen kahinlarning birini yene u yerge ewetinglar. U anda bérip olturup, yurtning Tengrisining ibaditini ulargha ögetsun» dédi. ²⁸ Bu buyruq bilen ular Samariyedin yötkigen kahinlarning biri kélip, Beytelde olturup, Xudawendining qorqunchisini ulargha ögitip turdi. ²⁹ Lékin her taibe öz Tengrisining süritini hem qilib, samariyelikler yasighan qurbanliq égziklirining beytliride turghuzdi. Her taibe özi olturghan sheherde shundaq qildi. ³⁰ Babildin kelgenler Sukkot-Benot butini yasidi. Kuttin kelgenler Nergal butini, Xamattin kelgenler Ashima butini, ³¹ awwiylar Nibxaz bilen Tartaq butlirini yasidi. Sefarwayimiylar Sefarwayimning butliri bolghan Adrammélek bilen Anammélekning izzitige öz balilirini otta köydüretti. ³² Lékin ular Xudawendidin hem qorqup, öz arisidin özi qurbanliq égzikliri üçhün kahinlar tiklep qoydi. Bular qurbanliq égziklirining beytliride ular üçhün qurbanliq qilatti. ³³ Ular Xudawendidin qorqti, lékin özi yötkelgen taipilerning yolida öz tengrilirige hem ibadet qilatti. ³⁴ Bu kün'giche ilgiriki adetlirige muwapiq emel qilib, xahi Xudawendidin qorqmay, xahi ulargha bérilgen perz bilen qanunlirini tutmay, xahi Xudawende Israil dep atighan Yaqubning balilirigha buyrughan qanun bilen emrlerge muwapiq emel qilmaydu. ³⁵ Xudawende ular bilen bir ehde qiliship, ulargha buyrup éytti: «Bashqa tengrilerdin qorqmay, xahi ulargha sejde qilmay, xahi ulargha téwinmay, xahi ulargha qurbanliq qilmanglar. ³⁶ Lékin chong qudret we uzitilghan bilek bilen silerni Misir yurtidin chiqarghan Xudawendige sejde qilib, xas uninggha qurbanliq keltürünglar. ³⁷ U silerge buyrughan perz bilen permanlarni, qanun bilen emrlerni tutup hemishe saqlanglar, lékin bashqa tengrilerdin qorqmanglar. ³⁸ Men siler bilen qilghan ehдини untumanglar yaki bashqa tengrilerdin qorqmanglar. ³⁹ Lékin Tengringlar Xudawendidin qorqunglar. U silerni hemme dühmenliringlarning qolidin qutquzidu» dégenidi.

⁴⁰ Lékin ular qulaq salmay, ilgiriki qaide-yosunliri boyiche mangatti. ⁴¹ Shu teriqide bu taipiler hem Xudawendidin qorqup, hem butsüretlirige ibadet

qilatti. Ularning baliliri bilan balilirining baliliri öz ata-bowiliri qilghandek bu kün'giche qilip turmaqta.

Yehudaning padishahi Xizqiya

18¹ Israilning padishahi Élaning oghli Hoshiyaning seltenitining üçinchi yilida Yehudaning padishahi Ahazning oghli Xizqiya Yehudagha padishah boldi. ² U padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémدا yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisi Abi dep atilip, Zekaryaning qizi idi. ³ Xizqiya öz atisi Dawud qilghanning hemmisige muwapiq Xudawendining közlidiride rast bolghinini qilip, ⁴ qurbanliq égzliklirini buzuwétip, butsüretlirini chéqip, Ashire süretlirini yiqitip, Musa etken mis yilanni ézip sundurdi. Chünki u kün'giche beni-Israil uninggha xushbuy isriq yandurup, uninggha Nexushtan dep at qoyghanidi. ⁵ Xizqiya Israilning Tengrisi Xudawendige tayandi. Shundaqki, xahi uningdin kéyin kelgen, xahi uningdin ilgiri ötkén Yehuda padishahlirining héchbiri uninggha teng emes idi. ⁶ Chünki u Xudawendige chapliship, uning yolidin chiqmay, Xudawende Musagha bergén emrlerni tutatti. ⁷ Xudawende uning bilen bolghach u hernéme qilsa rawajliq bolatti. U özi Assurgha qarshi qopup, uninggha itaet qilmay, ⁸ filistinylerni urup, ularning yurtini Gazaghiche bésip, hem qarawul munarlirini, hem mehkem sheherlerni aldi.

⁹ Xizqiya padishahning seltenitining tötinchi yilida, yeni Israil padishahi Élaning oghli Hoshiyaning seltenitining yettinchi yilida Assur padishahi Shalmaneser Samariyege chiqip uni qorshap, ¹⁰ üç yildin kéyin, yeni Xizqiyaning seltenitining altinchi yilida uni aldi. U yilda, yeni Israil padishahi Hoshiyaning seltenitining toqquzinchi yilida Samariye élini. ¹¹ Andin Assurning padishahi Israilni Assurgha élip kétép, Gozandiki Xabor deryasining yénida bolghan Xalahta we hem Médiyaning sheherliride olturghuzup qoydi. ¹² Chünki ular öz Tengrisi Xudawendining awazigha qulaq salmay, belki uning ehdisidin chiqip, Xudawende öz bendisi Musagha buyrughanning hemmisini ret qilip, xahi anglimighanidi, xahi emel qilmighanidi.

Sanxérib Yehudagha hujum qilidu

¹³ Xizqiya padishahning seltenitining on tötinchi yilida Assurning padishahi Sanxérib chiqip, Yehudaning hemme mehkem sheherlirining üstige hujum qilip, ularni aldi. ¹⁴ U waqit Yehudaning padishahi Xizqiya Lakishqa kishi ewetip: «Xata qildim! Mendin ketkin. Manga hernéme qoysang kötürey» dep Assurning padishahigha éytquzdi. Assurning padishahi Xizqiyağa üç yüz talant kümüş

bilen ottuz talant altun toxtitip qoydi. ¹⁵ Xizqiya Xudawendinging beytidiki bilen padishahning ordisining xezinisidiki hemme kümüşni berdi. ¹⁶ U waqit Xizqiya Xudawendinging beytining ishik bilen tüwrükliridin altunni ajritiwélip, Assurning padishahigha berdi. Shu altunni Yehudaning padishahi Xizqiya özi qaplatqanidi.

¹⁷ Lékin Assurning padishahining özi Tartan bilen Rab-Saris we Rabshaqege chong bir qoshun qoshup, ularni Lakishtin Yérusalémgha ewetti. Bular chiqip, Yérusalémgha kélip, aqartquchi yérining yolidiki yuqiriqi kólning su yolineg yénida chüshti. ¹⁸ Ular padishahni qichqarghanda orda üstidiki Élyaqim ben-Xilqiya bilen katip Shebna we wezir Yoah ben-Asaf ularning aldigha chiqti. ¹⁹ Rabshaqe ulargha éyttiki: «Emdi Xizqiyagha éytinglarki: < Assurning padishahi bolghan shahinshah mundaq éytiduki: «Sen ishench baghligghan tayanching némidur? ²⁰ < Jeng qilghili meslihet bilen quwwitim bar» déseng, peqet lewlerning sözliri bolidu. Emdim kimge tayinip zitimgha qoptung? ²¹ Mana emdi bu ézilgen qomush hasisidek bolghan Misirgha tayinisen. Uning üstige birkim yölense, qoligha kirip, uni téshidu. Misir padishahi Firewn bolsa uning özige tayan'ghanlarning hemmisige mundaq bolidu. ²² Eger manga: < Reb Xudayimizgha tayinimiz» désenglar, shu Xudaning qurbanliq égzikliri bilen qurban'gahlirini Xizqiya özi éliwétip, Yehuda bilen Yérusalémning xelqige: < Mana Yérusalémning özide bu qurban'gahning aldida sejde qilinglar» dep éytmidimu? ²³ Lékin emdi xojam Assur padishahi bilen qarar toxtatqin. Eger ulargha min'güchiler tapalsang, sanga ikki ming at bérey. ²⁴ Sen qandaq qilip xojamning hemmidin kichik qulliridin bolghan bir waliyning yüzini yandurup, harwa bilen atlar tapmaq üçün Misirgha tayinisen. ²⁵ Ejeba emdi Xudawendinging iradisige qarshiliq qilip, bu jayning üstige uni weyran qilghili chiqtimmu? Xudawende özi manga: < Bu yurtning üstige chiqip uni weyran qilghin» dep éytti»» dédi.

²⁶ U waqit Xilqiyaning oghli Élyaqim bilen Shebna we Yoah özi Rabshaqege éytti: «Sanga yalwurimizki, qulliringgha Arram tilida sözligeysen, chünki biz shuni oquymiz. Sépildiki xelqning anglishida bizge yehudiyche sözlimigin» dédi. ²⁷ Lékin Rabshaqe éytti: «Méning xojam bu sözlerni yalghuz séning xojang bilen özüngge éytqili méni ewettimu? Ejeba méni özi siler bilen bille turup, özining poq-süydükini yep-ichip, sépilning üstide olturidighan ademlerning qéshigha hem ewetmidimu?» dédi. ²⁸ U waqit Rabshaqe turup, ünlük awaz bilen yehudiyche qichqirip éyttiki: «Assur padishahi bolghan shahinshahning sözlirini anglanglar! ²⁹ Padishah mundaq éytidu: < Xizqiya silerni aldimesun, chünki u silerni méning qolumdin qutquzghili qadir emes». ³⁰ Xizqiya bolsa silerni Xudawendige tayandurup: < Xudawende sheksiz bizni qutquzidu. Bu sheher bolsa Assur padishahining qoligha toshulmaydu» dep

éytmisun. ³¹ Xizqiyagha qulaq salmanglar, chünki Assur padishahi mundaq éytiduki: «Men bilen sülli tüzüp teripimge ötsenglar, herbiri öz üzüm télidin hem öz enjür derixidin yep, herbiri öz quduqidin ichsun. ³² Derweqe özüm kélip, silerni öz yurtunglardek bir yurtqa, dan bilen sharabning yurtigga, nan bilen üzümzarliqlarning yurtigga, zeytun bilen heselning yurtigga élip baridighan waqtighiche undaq qilsanglar, ölmey tirik qalisiler. Xizqiya silerni alditip: «Xudawende bizlerni qutquzidu» dégende uninggha qulaq salmanglar. ³³ Taipilerning tengrilirining biri öz yurtini Assur padishahining qolidin qutquzdimu? ³⁴ Xamat bilen Arpadning tengriliri ne yerdidur? Sefarwayim, Hénah we Iwwaning tengriliri ne yerdidur? Ular Samariyeni qolumdin qutquzdimu? ³⁵ Bu yurtlarning hemme tengrilirining qaysisi öz yurtini qolumdin qutquzdi? Undaq bolsa, Xudawende Yérusalémni qolumdin qutquzalamdu?» dep éytidu» dédi.

³⁶ Emma xelq shük turup, uninggha bir söz jawab bermidi, chünki padishah: «Uninggha jawab bermenglar» dep buyrughanidi. ³⁷ U waqit ordining üstidiki Élyaqim ben-Xilqiya bilen katip Shebna we wezir Yoah ben-Asaf libasliri yirtliqlik kélip Rabshaqening sözlirini Xizqiyagha éytip berdi.

Yeshaya peyghember Yérusalémning qutquzulushini aldin éytidu

19¹ Xizqiya padishah shuni anglighanda libaslirini yirtip, özige palas yépip, Xudawendining beytigi kirdi. ² Andin u özi ordining üstidiki Élyaqim bilen katip Shebnani kahinlarning aqsaqallirigha qoshup, Amozning oghli Yeshaya peyghemberning qéshigha palas kiyiklik ewetti. ³ Ular uninggha sözlep: «Xizqiya mundaq éytiduki: «Bu kün özi tenglik bilen edep we deshnemning bir künidur, chünki balilar tughulushqa yetti, lékin tughidighan quwwet yoqtur. ⁴ Shayetki Reb Xudaying buni ishitip, öz xojisi Assur padishahining teripidin tirik Xudagha deshnem qilghili ewetilgen Rabshaqening sözlirini anglisa kérek. Shundaqki, Reb Xudaying anglighan sözliri üçhün uninggha dekke berermikin? Bu sewebtin sen qalghan qalduq üçhün dua qilghin»» dédi.

⁵ Xizqiyaning xizmetkarliri Yeshayaning aldigha kelgende, ⁶ Yeshaya ulargha jawab bérp: «Xojanglarga mundaq éytinglarki: «Xudawende mundaq éytar: «Assur padishahining ghulamliiri manga kupurluq qilmaq üçhün éytqan sözlerdin qorqmay turup, sen anglighan bu sözlerdin dehshet yémigin. ⁷ Mana men uninggha bir roh ewetimen. U bir xewer ishitip, öz yurtigga yénip kétidu. Andin uni öz yurtida qilich bilen halak qilimen» dep éytar»» dédi.

Sanxérib Yérusalémgha tehdit salidu

⁸ Emma Rabshaqe: «Assur padishahi Lakishtin ketti» dep anglap qalsa, yénip ketti. Yénip barsa, uning Libna bilen soqushup turghinini tapti. ⁹ Lékin Sanxérib Hebeshstanning padishahi Tirhaqa toghrisidin: «Mana u sen bilen jeng qilghili chiqti» dep anglighinida Xizqiyagha yene elchiler ewetip éytti: ¹⁰ «Xizqiyagha söz qilip mundaq éytinglarki: < Sen tayan'ghan Xudaying séni aldap: «Yérusalém bolsa Assur padishahining qoligha tapshurulmaydu» dep éytmisun. ¹¹ Mana Assur padishahlirining hemme yurtlarga néme-néme qilip qandaq ularni tamamen xarab qilghinini angliding. Emdi sen qutulisenmu? ¹² Taipilerning tengriliri, yeni ata-bowilirim halak qilghan Gozan bilen Haran, Rézef bilen Télassardiki beni-Édenning tengriliri bolsa ularni qutquzdimu? ¹³ Xamat padishahi bilen Arpad padishahi, Sefarwayim shehiri bilen Hénah we Iwwa bolsa ularning padishahi ne yerdidur?» dep éytquzdi.

Xizqiya Xudagha iltija qilidu

¹⁴ Xizqiya xetni elchilerning qolidin tapshuruwélip, uni oqudi. Andin Xizqiya Xudawendining beytigi chiqip, uni Xudawendining huzurida yaydi. ¹⁵ Xizqiya Xudawendining aldida dua qilip, éyttiki: «Ey sen kérublarning üstide olturup Israilning Tengrisi bolghan Xudawende, yerning hemme padishahliqlirining Xudayi yalghuz sendursen. Asmanlar bilen yerni sen peyda qilding. ¹⁶ Ey Xudawende, quliqingni sélip anglighin. Ey Xudawende, közliringni échip körgin. Sanxéribning tirik Xudagha deshnem qilghili ewetken hemme sözlirini anglighin. ¹⁷ Sheksiz, ey Xudawende, Assur padishahliri taipilerning özi bilen ularning yurtlirini xarab qilip, ¹⁸ butlirini otqa tashlidi. Chünki bular Tengri bolmay, belki adem qollirining ishi bolup, yaghach bilen tash idi. Uning üçhün ular shularni yoqitaladi. ¹⁹ Emdi, ey Reb Xudayimiz, bizni uning qolidin qutquzghinki, yerning padishahliqlirining hemmisi bilgeyki, yalghuz sen Reb Xudadursen».

Yeshaya peyghember ikkinchi qétim Yérusalémning qutquzulushini bildüridu

²⁰ U waqit Amozning oghli Yeshaya Xizqiyagha xewer bérip éytquzdiki: «Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: < Sen Assur padishahi Sanxérib toghrisidin manga qilghan duayingni anglidim». ²¹ Xudawende uning toghrisidin éytqan söz shudurki: < Pak qiz Si'on séni xar qilip, külüp mesxire qilidu, Yérusalémning qizi sanga béshini lingshitidu. ²² Kimni söküp

deshnem qilding? Kimge qarshi awaz kötürdüng? Mana közliringni égzilikke kötürüp, Israilning muqeddesige qarshi homayding. ²³ Öz elchiliringning wasitisi bille Xudawendige deshnem qilip éyttingki: «Harwilirimning toliliqi bille men taghlarning égziliklirige yamiship, Liwanning dawanlirigha chiqip, égz kédir derexliri bilen ewzel qarighay derexlirini késip, qélin janggilingning sayiliq yerlirige kirimen. ²⁴ Men kolap, yat sularni ichtim. Misirning hemme deryalirini putumning tapini bille qurutimen» déding. ²⁵ Uzundin béri buni toxtitip, qedim künliridin tartip teyinliginimni anglimidingmu? Men bolsam, sen toghruluq: «Mehkem sheherlerni weyran döwiler bolghuche xarab qilsun» dep éytip, emdi shuni beja keltürdüm. ²⁶ Ularning ahalisi quwwetsiz bolghach ézilip shermende bolup, sehraning oti bilen giyahlarning kökige oxshap, ögzilerning üstidiki ottek bolup üzüp bolmastin ilgiri yoqalghan dandek bolup qaldi. ²⁷ Lékin olturushung bilen chiqip kirishingni uqup, zitimgha achchiqlinishingni bilimen. ²⁸ Zitimgha achchiqlinishing bilen atikarchiliqing qulaqlirimga yetkech chülükümni burnunggha ötküzüp, yuginimni aghzinggha sélip, séni kelgen yolunggha yandurimen».

²⁹ Sanga béridighan alamet budurki, bu yil özi ünüp qalghanni yep, kélidighan yil andin chiqqanni yep, üçinchi yil térip orup üzümzarliqlar sélip méwisini yeysiler. ³⁰ Yehuda xanidanining qéchip qutulghan qalduqi bolsa töwendin yiltizlinip, yuqiridin méwe béridu. ³¹ Chünki qalghan qalduq Yérusalémdin chiqip, qutulup qalghan bir jamaet Si'ondin kélidu, samawi qoshunlarning serdari bolghan Xudawendinging gheyriti buni qilidu. ³² Uning üçün Xudawende Assur padishahi toghrisidin mundaq éytiduki: «Bu sheherge kirmeydu we ya anda bir oq atmaydu we ya aldigha sipar kötürüp kelmeydu we ya uninggha qarshi dalda qilmaydu, ³³ belki bu sheherge kirmey, kelgen yoli bilen yénip kétidu» dep Xudawende éytidu. ³⁴ Chünki özüm üçün we bendem Dawud üçün shu sheherni qutquzghili uni himaye qilip saqlaymen».

Yérusalémning qutquzulushi

³⁵ U waqit **Xudawendinging perishtisi** chiqip, Assur qoshunidin bir yüz seksen besh ming kishini urdi. Shundaqki, ular etisi seher qopsa, mana bular hemmisi ölük yatqanidi. ³⁶ U waqit Assur padishahi Sanxérib chiqip yénip kétip, Ninewede olturdi. ³⁷ Emma u özi öz Tengrisi Nisrokning beytide sejde qilip turghinida oghulliri Adrammelek bilen Sharéser uni qilich bilen urup öltürüp, özliri Ararat yurtigha qachti. Andin uning oghli Ésar-Xaddon ornigha padishah boldi.

Xizqiyaning késel bolushi we saqaytilip kétishi

20¹ U künlerde Xizqiya ölgüdek késel boldi. Amozning oghli Yeshaya peyghember uning qéshigha kélip, uninggha sözlep: «Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Öyüng toghrisidin wesiyet qilghin, chünki sen tirik qalmay ölesen» dédi. ² U waqit Xizqiya yüzini tam teripige qaritip, Xudawendige dua qilip: ³ «Ey Xudawende, sanga yalwurimenki, méning séning aldingda qandaq sadaqetlik bilen turup, sadiq köngül bilen yürüp neziringde yaxshi bolghanni qilghinimni yad qilghin» dep Xizqiya qattiq yighlidi. ⁴ Yeshaya chiqip, sheharning otturisigha yetmeste Xudawendining sözi uninggha kélip éytti: ⁵ «Yénip béríp, qowmimning emiri bolghan Xizqiyagha éytqinki» ‹ Atang Dawudning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: «Duayingni anglap, yashliringni kördüm. Mana séni saqaytimen. Üchinchi künde Xudawendining beytigi chiqisen. ⁶ Séning ömrüngge on besh yil qoshimen. Séni we hem bu sheharni Assur padishahining qolidin qutquzimen. Özüm üçün we bendem Dawud üçün bu sheharni himaye qilimen. ⁷ Yeshaya sözlep: «Bir parche enjür élip kélinglar» dédi. Ular uni élip kélip, chaqa üstige qoyghanda saqaydi. ⁸ Xizqiya Yeshayagha éytti: «Xudawende méni saqaytip, üçinchi künde Xudawendining beytigi chiqidighinimning alamiti néme bolidu?» ⁹ Yeshaya éytti: «Xudawende éytqinidek qilidu. Shuning ispatigha Xudawendining teripidin sanga bu alamet bérildiki, saye shems saitide on derije aldigha barsunmu yaki on derije keynige yansunmu?» ¹⁰ Xizqiya éytti: «Sayining on derije aldigha méngishi asandur. Belki on derije keynige yansun» dédi. ¹¹ Yeshaya peyghember Xudawendige yalwurghanda, u özi Ahazning shems saitide on derije aldigha mangghan sayini yandurup, on derije keynige mangdurdi.

Babildin kelgen elchiler

¹² U waqit Babilning padishahi Berodak-Baladan Xizqiyagha xet bilen hediye ewetti, chünki késel bolghinini anglihanidi. ¹³ Xizqiya ulardin söz anglap, ulargha hemme xezinilirini, kümüş bilen altunni, xushbuy dora-dermek bilen ewzel yaghlarni, yaraghlirining öyi bilen xezinisidiki hemme bar bolghanni körsetti. Öz öyide we tamam teelluqida Xizqiya ulargha körsetmigen nerse qalmidi.

¹⁴ Lékin Yeshaya peyghember Xizqiya padishahning qéshigha kélip, uninggha éytti: «Bu ademler néme dédi? Séning qéshinggha ne yerdin keldi?» Xizqiya éytti: «Ular bolsa Babil dégen yiraq yurttin keldi» dédi. ¹⁵ U éytti: «Séning öyüngde néme kördiler?» Xizqiya jawab berdiki: «Öyümdiki hemme bar bolghanni kördiler méning xezinilirimde men ulargha körsetmigen nerse qalmidi». ¹⁶ Yeshaya

Xizqiyagha éytti: «Xudawendining sözini anglighin: ¹⁷ < Mana séning öyüngde hemme bar bolghini élip kétilip, ata-bowiliring bu kün'giche xezinige yiqhқан nersilerning hemmisi héchnéme qalmay, Babilgha élip bérilidighan künler kélidu» dep Xudawende éytidu. ¹⁸ Ular sendin chiqip törilidighan oghulliringning bezisini élip kétidu. Ular bolsa Babildiki padishahning ordısında ghulam bolidu» dédi. ¹⁹ Xizqiya Yeshayagha éytti: «Xudawendining sen éytқан sözi yaxshidur. Méning waqtimda tinch-amanliq bolsa yaxshi bolidu» dédi.

²⁰ Xizqiyaning bashqa ishliri bilen seltenitining hemme qudriti toghrisida we rastlighan köl bilen sheherge kiridighan su leqme toghrisida Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ²¹ Xizqiya öz ata-bowilirining arisida rahet tapqanda oghli Manasse uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Manasse

21¹ Manasse padishah bolghanda on ikki yashqa kirip, Yérusalémda ellik besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Xefziba idi. ² Manasse Xudawende beni-Israilning aldidin chiqiriwetken taipilerning yirginchlik adetliride yürüp, Xudawendining közlriride yaman bolghinini qilip, ³ Atisi Xizqiya buzghan qurbanliq égziliklirini yene yasitip, Baalgha qurban'gahlar saldurup, Israilning padishahi Axab qilghandek bir Ashireni qildurup, asmanning hemme qoshunigha bash éqip ibadet qilatti. ⁴ U Xudawendining beytidimu qurban'gahlar yasitatti. U beyt toghrisida: «Yérusalémda méning ismim bolsun» dep Xudawende éytqanidi. ⁵ Xudawendining beytining ikki hoylisida asmanning hemme qoshunigha qurban'gahlar yasitip, ⁶ öz oghlini ottin ötküzüp, palchiliq bilen jadugerlik qilip, jinkesh bilen epsunchilarni békitip, Xudawendining neziride yaman bolghinini tola qilip, uning ghezipini keltürdi. ⁷ Özi yasatқан Ashera butsüriritini beytte qoydi. U beyt toghrisida Xudawende Dawudqa we uning oghli Sulayman'gha éytқан idiki: «Bu öyde we men Israilning hemme qebililirining arisidin ilghighan Yérusalémda ebedkiche méning ismimning xatirisini qoyimen. ⁸ Eger Israil öz bendem Musagha ular bergen qanunning hemmisige muwapiq yürüp, men ulargha buyrughanning hemmisige muwapiq emel qilip yürse, men ularning ata-bowilirigha bergen yurttin ularni palitip chiqarmaymen» dédi. ⁹ Lékin ular anglimaytti, chünki Manasse ularni shundaq azdurdiki, ular bolsa Xudawende beni-Israilning aldidin halak qilghan taipilerdin oshuqraq yamanliq qilatti. ¹⁰ Emma Xudawende öz bendiliri peyghemberlerning wasitisi bilen söz qilip éyttiki: ¹¹ «Yehudaning padishahi Manasse bu yirginchlik ishlarni qilip, uningdin ilgiri ötken amoriylardin ziyade yamanliq qilip, öz butliri bilen Yehudani gunahqa azidighini üçün, ¹² Israilning Tengrisi Xudawende

mundaq éytiduki: ‹ Mana Yérusalém bilen Yehudaning üstige undaq bala keltürimenki, anghlughuchining qulaqlirida jiringlighay. ¹³ Men Samariyege ishletken ölchesh tanisi we Axabning beytigi ishletken tiklikni ölchesh yipi Yérusalémgha ishlitimen. Kishi bir qachini chayqap, uni chayqighandin kéyin düm qoyghandek, Yérusalémni xaliy qilip örüwétimen. ¹⁴ Mirasimning pasanglirini öz düshmenlirining qoligha tapshurup, hemme düshmenlirige shikar we olja qilip bérimen. ¹⁵ Chünki méning nezirimde yaman bolghinini qilip, ularning ata-bowiliri Misirdin chiqqan kündin tartip bu kün'giche méning ghezipimni keltüridu.

¹⁶ Shuningdin bashqa Manasse pütün Yérusalém bir chétidin yene bir chétigiche xundin tolghuchilik tola naheq qan töküp, özi qilip turghan gunahi bilen Yehudani azdurup, Xudawendining neziride yaman bolghan ishni qilishqa seweb boldi. ¹⁷ Manassening bashqa ishliri, uning hemme emelliri we qilghan gunahi toghrisidin Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ¹⁸ Manasse öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, öz öyining béghida, yeni Uzzaning béghida depne qilindi. Andin oghli Amon uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Amon

¹⁹ Amon padishah bolghanda yigirme ikki yashqa kirip, Yérusalémda ikki yil seltenet qildi. Uning anisi Meshullemet dep atilip, yotbaliq Xaruzning qizi idi. ²⁰ Amon atisi Manasse qilghandek Xudawendining neziride yaman bolghinini qilatti. ²¹ U öz atisi mangghan yolda méngip, atisi ibadet qilghan butlarga ibadet qilip, ulargha bash éqip ²² Xudawendining yolida yürmey, öz ata-bowilirining Tengrisi Xudawendini terk qildi. ²³ Lékin Amonning xizmetkarliri uninggha suyiqest qilip, padishahni öz ordisida öltürdi. ²⁴ Emma yurtning xelqi Amon padishahqa suyiqest qilghanlarning hemmisini öltürdi. Andin yurt xelqi uning ornida oghli Yoshiyani padishah qildi. ²⁵ Amonning qilghan bashqa ishliri toghrisidin Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ²⁶ Ular uni Uzzaning béghida, uning öz qebriside depne qildi. Andin oghli Yoshiya uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Yoshiya Tewrat kitabini tapidu

22¹ Yoshiya padishah bolghanda sekkiz yashqa kirip, Yérusalémda ottuz bir yil seltenet qildi. Uning anisi Yédida dep atilip, bozqatliq Adayaning qizi idi. ² Yoshiyaning özi Xudawendining neziride yaxshi bolghanni qilip, her ishta atisi Dawudning yolida yürüp, xahi onggha, xahi chepke chiqmaytti.

³ Öz seltenitining on sekkizinchi yilida Yoshiya padishah katip Shafan ben Azalyah ben-Meshullam Xudawendining beytigi ewetip éytti: ⁴ «Ulugh kahin Xilqiyaning qéshigha chiqip buyrug'hinki, u özi Xudawendining beytigi keltürülüp derwaziwenler xelqtin yighqan pulni sanap, ⁵ Xudawendining beytide ishligüchilerning üstide turghanlarga tapshursun. Ular pulni Xudawendining beytining sun'ghan yerlirining onglitishi üçhün beytte ishligüchilerge béríp, ⁶ yaghachchilarning özi bilen tamchilar we tashchilarga ishlitip beytni onglitish üçhün yaghach bilen yonulghan tashlar sétiwélish üçhün bersun» dédi. ⁷ Lékin ularning qoligha tapshurulghan pulning hésabi qilinmidi, chünki ular insap qilip ish qilatti.

⁸ Ulugh kahin Xilqiya özi katip Shafan'gha: «Xudawendining beytide Tewrat kitabini taptim» dédi. Shuni éytip, Xilqiya kitabni Shafan'gha berdi. Berse, u uni oqudi. ⁹ Andin kéyin katip Shafan padishahning qéshigha béríp, padishahqa xewer béríp éytti: «Öz qulliring beyttiki pulni yighip, Xudawendining beytide ishligüchilerning üstide turghanlarga tapshurup boldi». ¹⁰ Shuni dep, katip Shafan padishahqa: «Xilqiya kahin qolumgha bir kitabni berdi» dédi. Andin Shafan kitabtin padishahqa oqup berdi.

¹¹ Padishah Tewrat kitabining sözini anglighanda öz éginlirini yirtiwetti.

¹² Padishah özi Xilqiya kahin, Shafanning oghli Axiqam, Mikaning oghli Akbor, Shafan katip we padishahning xizmetkari Asayagha buyrup éytti: ¹³ «Béríp, méning heqqimde, qowmning heqqide we pütün Yehudaning heqqide bu tépilghan kitabning sözi toghrisidin Xudawendidin soranglar, chünki atabowilirimiz, xahi bu kitabning sözige qulaq salmay, xahi biz üçhün pütülgenning hemmisige muwapiq emel qilmighan sewebtin Xudawendining ghezipi bizge qarshi tutishqan.

¹⁴ U waqit Xilqiya kahin, Axiqam, Akbor, Shafan we Asaya dégenler kiyim saqlaydighan öyning xewer alghuchisi Shallum ben-Tiqwa ben-Xarxasning xotuni Xulda ayal peyghemberning qéshigha béríp, uning bilen sözleshti. U özi Yérusalémde sheherning ikkinchi mehelliside olтурatti. ¹⁵ U ulargha éytti: «Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: < Silerni ewetken kishige éytinglarki: ¹⁶ «Xudawende mundaq éytidu: < Mana men bu jaygha we uning olтурghuchilirigha bala keltürüp, Yehudaning padishahi oqughan kitabning hemme sözige muwapiq qilimen. ¹⁷ Chünki ular méni tashlap, bashqa tengrilerge xushbuy isriq yandurup, qollirining hemme ishliiri bilen méning achchiqimni keltürgen. Uning üçhün méning ghezipim öchürülmey, bu yerge tutishidu»».

¹⁸ Lékin silerni Xudawendidin sorighili ewetken Yehudaning padishahigha mundaq éytinglarki: «Sen anglighan söz toghrisida bolsa, Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: ¹⁹ < Séning könglüng yumshap: «Ular dehshet

bilen lenetke seweb bolidu» dep bu jay bilen anda olturghuchilar toghrisida éytqan sözüمنى anglighiningda Xudawendining aldida yighlighining üçhün men séni anglidim» dep Xudawende éytar. ²⁰ Uning üçhün séni ata-bowiliringgha qoshimen. Sen öz qebrenge aman-ésen barghaysen. Séning közliring men bu jaygha keltüridighan balani körmige» dep éytar» dédi. Ular yénip bu xewerni padishahqa berdi.

Yoshiyaning islahatliri

23¹ Padishah qichqarghili kishi ewetkende Yehuda bilen Yérusalémning hemme aqsaqalliri uning qéshigha yighildi. ² Padishah Xudawendining beytigi chiqsa, hemme Yehuda adamliri we Yérusalémda olturghanlarning hemmisi, kahinlar bilen peyghemberler we barche xelq, kichiktin tartip chonglirighiche hemmisi uning bilen chiqti. Andin Xudawendining beytide tépilghan Tewrat kitabining hemme sözini ulargha oqup berdi. ³ Padishah tüwrükning yénida turup: «Biz Xudawendige egiship, hemme könglimiz we hemme jénimiz bilen uning emrlirini, shahadetlirini we qanunlirini tutup, kitabta pütülgen ehde sözini beja keltüreyli» dep Xudawendining huzurida ehde baghlisa, xelqning hemmisi ehdige kirdi.

⁴ Andin kéyin padishah ulugh kahin Xilqiya bilen uninggha qaraydighan kahinlarga we hem derwaziwenlerge: «Baal bilen Ashera butigha we asmanning hemme qoshunigha étilgen hemme eswablarni Xudawendining beytidin chiqiringlar» dep buyrup, Yérusalémning tashqirida Qidron étizlirida ularni köydürdi, lékin külni Beytelge élip bardı. ⁵ U özi Yehuda padishahliri: «Ular Yehuda sheherlirining qurbanliq égzikliride we Yérusalémning chörisidiki jaylarda xushbuy isriq yandursun» dep tikligen but kahinlirini we hem Baalgha, shems bilen aygha we yultuz bilen asmanning hemme qoshunigha xushbuy isriq köydüridighan kishilerni ishtin bikar qilip, ⁶ Xudawendining beytidin Ashire butini chiqirip, Yérusalémning tashqirigha élip bérip, Qidron jilghisigha keltürüp, ushbu yerde Qidron jilghisida köydürüp, topa bolghudek soqup awam xelqning göristanigha chachturdi. ⁷ Andin hezileklik üçhün Xudawendining beytide yasalghan xanilarni yiqitip chiqardi. Bularda xotunlar Ashera butigha chédir toqughanidi. ⁸ U özi hemme kahinlarni Yehuda sheherliridin chiqirip, Gébadin tartip Bershébaghiche kahinlar xushbuy isriq yandurghan qurbanliq égziklarni nijis qilip, derwazilardiki qurbanliq égziklarni, yeni sheherning derwazisining chep teripide bolup sheherning serdari Yeshuaning derwazisining kiridighan yolning yénida bar qurbanliq égziklarni yiqitip buzdi. ⁹ Lékin qurbanliq égziklirining kahinliri öz buraderliri bilen pétir nénidin yésimu, Yérusalémda

Xudawendining qurban'gahigha chiqqili ijazet tapmaytti. ¹⁰ Héchkim öz oghli yaki qizini, Moloxning izzitige anda ottin ötküzmisun dep, u özi Ben-Hinnomning wadisidiki Tofetni hem nijis qildi. ¹¹ Yehuda padishahliri shemshke muqeddes qilib Xudawendining beytge kiridighan yolda qoyup mehrem Nétanmelekning beytning chétidiki xanisining yénida saqlighan atlarni chiqirip, shemsning harwilirini otta köydürdi. ¹² Yehuda padishahliri Ahazning balixanisining ögziside saldurghan qurban'gahlarni we Manasse Xudawendining beytning ikki hoylisida yasatqan qurban'gahlarni chéqip, aldirap u yerdin uning topisini Qidron jilghisigha tashlatti. ¹³ Israilning padishahi Sulayman Yérusalémning sherq teripi bilen halak téghida sidoniylarning yirginchi Ashtarot, moabiylarning yirginchi Kémosh we beni-Ammonning yirginchi Milkomgha yasatqan qurbanliq égziklirini padishah nijis qildurup, ¹⁴ butsüretlirini parchilap, Ashire butlirini yiqitip, turghan yerlirini adem söngekliri bilen toldurdi.

¹⁵ Nebatning oghli Yerobiam Israilni gunah qildurup, Beytelde saldurghan qurban'gah bilen qurbanliq égzikli bolsa bu qurban'gah bilen qurbanliq égzikini hem chaqti. Andin qurbanliq égzikini pare-pare qilib köydürüp, Ashire butini hem köydürdi. ¹⁶ Yoshiya burulup qarap, taghdiki qebrilerni körüp, kishi ewetip qebrilerdin söngeklerni chiqirip qurban'gahta köydürdi. Undaq weqe bolidu dep, Xudawendining sözini dep bergen Xudaning adimining jakarlighinigha muwapiq qurban'gahni nijis qildi. ¹⁷ U soridiki: «Men anda körgen yadikar kimningki bolidu?» Sheherning xelqi uninggha éytti: «Xudaning bir adimining qebrisi bolidu. U özi Yehudadin kélip, sen emdi Beyteldiki qurban'gahqa qilghan ishtin xewer béríp, shuni jakarlighanidi». ¹⁸ U éytti: «Uni qoyunglar. Héchkim uning söngeklirini midirlatmisun» dep éytqini bilen uning söngekliri bilen Samariyedinde kelgen peyghemberning söngeklirige tegmey qoydi.

¹⁹ Andin Yoshiya Israilning padishahliri Xudawendining ghezipini keltürüp Samariyening sheherliride yasatqan hemme qurbanliq égziklirining öylirini yiqitip, Beytelde qilghandek ularni xarab qilib, ²⁰ andaki qurbanliq égziklirining hemme kahinlirini qurban'gahning üstide öltürüp, anda adem söngeklirini köydürüp, Yérusalémgha yétip bardı.

Pasxa héyti tutulidu

²¹ Emma padishah xelqning hemmisige: «Bu ehde kitabida pütülgendek Tengringlar Xudawendining Pasxa héytini tutunglar» dep buyrudi. ²² Hakimler Israilni hüküm qilghandin tartip, xahi Israil padishahlirining waqtida, xahi Yehuda padishahlirining waqtida undaq Pasxa héyti tutulghan emes idi. ²³ Lékin Yoshiya padishahning seltenitining on sekkizinchi yilida Xudawendining undaq bir Pasxa héyti Yérusalémde tutuldi.

²⁴ Andin Yoshiya Yehuda yurti bilen Yérusalémda bar bolghan jinkesh bilen epsunchilarni chiqirip, terafim bilen bashqa butsüretlirini xarab qilip, Yehuda yurti bilen Yérusalémdiki hemme yirginchni yoqitip, Xilqiya kahin Xudawendining beytide tapqan kitabda pütülgen Tewratning sözini beja qilatti.

²⁵ Uningdek Musaning qanunigha muwapiq pütün köngli, pütün jéni, pütün küchi bilen Xudawendige mayil bolghan bir padishah uningdin ilgiri qopmighanidi we uningdin kéyin uninggha oxshash birkim qopmidi.

²⁶ Lékin Xudawendining achchiqi Manassening qilghan yamanliqi üçhün kélip, Yehudagha tutashqandin kéyin, Xudawende öz chong ghezipping shiddetlikidin yanmidi. ²⁷ Xudawende éytti: «Israilni tashlighandek Yehudanimu öz közümdin tashlap, özüm ilghighan bu sheher Yérusalémni terk qilip, anda «Méning ismimning xatirisi bolidu» dégen beytni tashlaymen» dédi.

²⁸ Yoshiyaning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur.

²⁹ Uning künliride Misirning padishahi Firewn Néko Assurgha qarshi chiqip, Firat deryasighiche bardi. U waqit Yoshiya padishah uninggha qarshi chiqti. Lékin Firewn uni körüp Megiddoda öltürdi. ³⁰ Ademliri uning ölükini bir harwida sélip, Megiddodin Yérusalémgha élip bérip, uni uning öz qebriside depne qildi. Emma yurtning xelqi Yoshiyaning oghli Yehoaxazni élip mesihlep, atisining ornida padishah qildi.

Yehudaning padishahi Yehoaxaz

³¹ Yehoaxaz padishah bolghanda yigirme üç yashqa kirip, üç ay Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi Xamutal dep atilip, libnaliq Yeremiyaning qizi idi.

³² Yehoaxaz ata-bowiliri qilghandek Xudawendining neziride yaman bolghanni qilatti. ³³ Emma Firewn Néko, u Yérusalémda seltenet qilmisun dep, uni Xamat yurtidiki Riblada solap qoyup, yüz talant kümüş bilen bir talant altun yurtqa xiraj qoydi. ³⁴ Andin Firewn Néko Yoshiyaning oghli Élyaqimni uning atisining ornida padishah qilip, uni Yehoyaqim dep atidi. Lékin Yehoaxazni özi bilen Misirgha élip ketti. U Misirgha kélip, anda öldi.

Yehudaning padishahi Yehoyaqim

³⁵ Yehoyaqim kümüş bilen altunni Firewn'ge béretti. Lékin Firewnning buyrughinigha muwapiqi pulni yighip bermek üçhün yurtqa baj-alwan qoyup, herbirige tayin qilin'ghinigha muwapiq yurtning xelqige kümüş bilen altunni chéchip, Firewn Nékogha xiraj qilip béretti. ³⁶ Yehoyaqim padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, on bir yil Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi

Zebida dep atilip, rumahliq Pedaya qizi idi. ³⁷ Yehoyaqim öz ata-bowiliri qilghinining hemmisige oxshash Xudawendining neziride yaman bolghinini qilatti.

Yehudaning üç yil Babilgha tewe bolushi

24¹ Uning künliride Babilning padishahi Nebukedneser chiqti. Yehoyaqim bolsa üç yilghiche uninggha tewe bolup, andin itaitidin chiqip ketti. ² U waqit Xudawende kaldaniylar bilen arramiylarning qoshunlirini we hem moabiylar bilen beni-Ammonning qoshunlirini uning üstige ewetti. Xudawende öz bendiliri peyghemberlerning wasitisi bilen éytqandek ularni Yehudaning üstige uni halak qilghili ewetti. ³ Sheksiz Xudawendining buyruqi bilen bu bala Yehudaning üstige keldi, chünki Manassening gunahi bilen hemme qilghini üçün u Yehudani öz yüzidin ketküzdi. ⁴ Xudawende uning naheq qan töküp, Yérusalémni qan bilen toldurghinini epu qilghili unimidi. ⁵ Yehoyaqimning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi Yehuda padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ⁶ Yehoyaqim öz ata-bowilirining arisida rahet tapqanda oghli Yehoyakin uning ornida padishah boldi. ⁷ Andin kéyin Misirning padishahi öz yurtidin yene chiqmidi. Chünki Babilning padishahi Misirning jilghisidin tartip Firat deryasighiche Misir padishahining hemme tewe yerlirini tartiwalghanidi.

Yehudaning padishahi Yehoyakin —

⁸ Yehoyakin padishah bolghanda on sekkiz yashqa kirip, üç ay Yérusalémde seltenet qildi. Uning anisi Nexushta dep atilip, Yérusalémiq Elnatanning qizi idi. ⁹ Yehoyakin öz atisi qilghandek Xudawendining neziride yaman bolghinini qilatti. ¹⁰ U waqit Babilning padishahi Nebukedneserning ademliiri Yérusalémgha chiqip, sheherni qorshidi. ¹¹ Uning ademliiri sheherni qorshap turghanda Nebukedneser özi hem sheherge qarshi chiqti. ¹² Emma Yehudaning padishahi Yehoyakin bilen anisi, xizmetkarliri, serdarliri we mehremliri Babil padishahining qéshigha chiqti. Chiqa, Babilning padishahi öz seltenitining sekkizinchi yilida uni esir qilip, ¹³ Xudawendining beytining hemme xeziniliri bilen padishahning ordisdiki xezinini élip, Israilning padishahi Sulayman Xudawendining beyti üçün etküzgen hemme altun eswablirini Xudawende éytqinigha muwapiq sundurup, ¹⁴ hemme Yérusalémning xelqini, yeni hemme serdarlarni, hemme palwanlarni, on ming esirni tutup, hemme hünernerwen bilen tömürchilernimu élip ketti. Yurt xelqining hemmidin miskinliridin bashqa héchkim qalmidi. ¹⁵ U özi Yehoyakinni élip kétép, padishahning anisini,

padishahning xotunlarini, uning mehremlarini va yurtning ulughlarini esir qilib, Yérusalémdin Babilgha élip bardí. ¹⁶ Babilning padishahi yette ming küchlük palwanlarning hemmisini tutup, sani ming bolup mustehkem va jengge layiq bolghan hünerwen bilen tömürchilarning hemmisini esir qilib, Babilgha élip ketti. ¹⁷ Lékin Babilning padishahi Yehoyakinning taghisi Mattanyani uning ornida padishah qilib, ismini Zidqiya dep atidi.

Yehudaning padishahi Zidqiya

¹⁸ Zidqiya özi padishah bolghanda yigirme bir yashqa kirip, on bir yil Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi Xamutal dep atilip, libnaliq Yeremiyaning qizi idi. ¹⁹ Zidqiya Yehoyaqim qilghandek Xudawendining neziride yaman bolghanni qilatti. ²⁰ Chünki Yérusalém bilen Yehudagha bolghan weqe Xudawendining ghezipi üçün boldi. Axir u ularni öz yüzidin ketküzdí. Lékin Zidqiya Babilning padishahigha xiyaret qildi.

Yehudaning xelqi esir bolup Babilgha élip kétilishi

25 ¹ Uning seltenitining toqquzinchi yilida oninchi ayda ayning oninchi künide Babilning padishahi Nebukedneser hemme qoshuni bilen Yérusalémgha kélip, uni qorshidi. Ular bolsa sheherning chöriside bir qorshaw témini yasap qoydi. ² Bu teriqide sheher özi Zidqiya padishahning seltenitining on birinchi yilighiche qorshiwélindi. ³ Lékin ayning toqquzinchi künide sheherde acharchiliq undaq qattiq boldiki, sheher xelqige yégili nan tépilmidi. ⁴ Sheher shikeste bolup élinip, kaldaniylar sheherning chörisini qorshap turghanda hemme eskerler kéchisi ikki sépilning otturida bolup padishahning béghigha baridighan derwazidin chiqip, chöl teripige qéchip ketti. ⁵ Emma kaldaniylarning qoshuni padishahni qoghlap, Yérixoning chölide uninggha yétip, qoshuni tarilip uningdin ketkende ⁶ padishahni tutup, Riblagha élip chiqip, Babil padishahining qéshigha keltürüp, anda soraq qilib höküm qildi. ⁷ Andin Zidqiyaning balilirini uning közlirining aldida öltürüp, Zidqiyaning közlirini oyup, uninggha ishkel sélip Babilgha élip bardí.

⁸ Emdi beshinchi ayda ayning yettinchi künide, yeni Babilning padishahi Nebukedneserning seltenitining on toqquzinchi yilida Babil padishahining serdari Nebuzaradan Yérusalémgha kélip, ⁹ Xudawendining beyti bilen padishahning ordisini köydürüp, derweqe Yérusalémdiki hemme öylerni, xususen ulughlarning makanlarini otta köydürdi. ¹⁰ Ghulamning serdari bilen bolghan hemme kaldaniylarning qoshuni Yérusalémning chörisidiki

sépilni chéqip yiqitti. ¹¹ Andin ghulamning serdari Nebuzaradan sheherde qoyulghan xelqning qalghanlirini Babil padishahining teripige ötüwalghanlarga qoshup, qalghanlarning hemmisini esir qilip élip ketti. ¹² Lékin ghulamning serdari özi yurtning kichikliridin bezisini qoyup, baghwen bilen déhqanlar qildi.

¹³ Xudawendining beytidiki mis tüwrüklirini, das tegliklirini we Xudawendining beytidiki mis kölini kaldaniylarning özi chéqip, Babilgha élip bardı. ¹⁴ Ular qazan bilen gürjeklerni, pichaq bilen qachilarni, yeni ibadet qilishta ishletken hemme mis qachilarni élip ketti. ¹⁵ Ghulamning serdari bolsa isriqdanlarni we qachilarni élip, sap altun bilen sap kümüshtin etken hemme nersilerni hem élip ketti. ¹⁶ Sulayman Xudawendining beyti üçün etküzgen ikki tüwrük, bir mis köli we das teglikliri bolsa bu hemme nersilerning misi toliliqidin tartilalmaytti. ¹⁷ Tüwrüklerning herbiri on sekkiz gez égiz bolup, uning töpisiidiki tajning égizliki üç gez idi we torgha oxshash zinnelik rojek bilen anar süretliri tüwrüktiki tajning chöriside bolup, hemmisi mistin idi we hemme yene bir tüwrüktiki tor zinnitining üstide shulargha oxshash anar süretliri bar idi.

¹⁸ Ghulamning serdari özi bash kahin Seraya, ikkinchi kahin Zefanyani we üç neper derwaziwenni tutup, ¹⁹ sheherdin eskerlerning üstidiki bir mehremni we sheherde qélip padishahning qéshida turghanlarning beshini, yurt xelqini körektin ötküzüp qoshunning chong katipi bolghan kishini, xelqtin bolup sheherde qalghan atmish ademni hem tutti. ²⁰ Bularni ghulamning serdari Nebuzaradan tutup, Riblagha Babil padishahning qéshigha élip bardı.

²¹ Babilning padishahi ularni Xamatning yurtidiki Riblada urup öltürdi. Shu teriqide Yehuda esir bolup, öz yurtidin ketti. ²² Lékin Yehuda yurtida qalghan xelq, yeni Babilning padishahi Nebukedneser anda qoyghanlarning üstide Gédalya ben-Axiqam ben-Shafanni hakim qilip qoydi. ²³ Emma qoshunning hemme serdarliri bilen ularning ademliri: «Babilning padishahi Gédalyani yurtning üstide hakim qilip qoydi» dep anglighanda Netanyaning oghli Yismael, Qaréahning oghli Yoxanan, Tanxumetning oghli netofatliq Seraya we maakaliqning oghli Yaazanya dégenlerning özi bilen ularning ademliri Mispahqa Gédalyaning qéshigha keldi. ²⁴ Gédalya ularning özi bilen ademlirige qesem bérip éytti: «Kaldaniylarning ademliridin qorqmanglar yurtta qélip, Babilning padishahigha xizmet qilsanglar, silerge yaxshi bolidu» dédi.

²⁵ Lékin yettinchi ayda shahzade bolghan Yismael ben-Netanya ben-Elishama özige on ademni hemrah qilip kélip, Gédalyani we Mispahqa uning qéshida turghan yehudiy bilen kaldaniylarni öltürdi. ²⁶ Andin kichiktin tartip chonglirighiche hemme xelqning özi qoshunlarning serdarlirigha qoshulup qopup, kaldaniylardin qorqqach Misirgha bardı.

Yehoyakin Babilning padishahi Yehoyakin'gha yaxshiliq qilidu

²⁷ Emma Yehuda padishahi Yehoyakin esirlikke ketkenden ottuz yette yil keyin on ikkinchi ayda ayniq yigirme yettinchi künide Babilning padishahi Ewil-Mérodak özi padishah bolghan yilida Yehudaning padishahi Yehoyakinning bëshini éviz kötürüp, uni zindandin chiqirip, ²⁸ uninggha yaxshi söz qilip, Babilda uning qëshida turghan padishahlarning arisida birinchi jayni berdi. ²⁹ U mehbus éginini séliwétip, pütün ömride padishahning dastixinidin hemishe taam yeytti. ³⁰ Pütün ömride padishahning teripidin her kün uninggha teyinlik risq bériletti.